

GİRİŞ

I. Dilin gramer bakımından incelenmesi ve araştırılması birtakım kuralların oluşturduğu metotlara dayanmaktadır. Bu sistemi Türkçe için incelediğimizde Tanzimat'a kadar okullarda önem verilmediğini Arapça dilbilgisinin öne çıktığını görüyoruz. İlk Osmanlı medreselerinde eskinin devamı olarak Arapça öğretimi önemli idi. Tabii olarak Türkçenin Arapça ve Farsça ile münasebeti bu dönemde Türkçe öğretiminin kapsamlı olarak ele alınmasını engellemiştir.

Türk gramerciliği Kaşgarlı Mahmut'un *Kitabu Cevahiri'n-Nahv fi Lugati't-Türk* adlı eseriyle başlamıştır. Ancak eser kayıptır. Yine Kaşgarlı Mahmut'un *Kitabu Divani Lugati't-Türk¹* adlı eseri Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmış ansiklopedik sözlük niteliğindedir. Tam anlamıyla bir Türkçe dilbilgisi olarak kabul edeceğimiz ilk eser ise Bergamalı Kadri'nin *Müeyyiretü'l-Ulûm* adlı eseridir². Batı Türkçesinin ilk grameridir. Eserde yer yer Türkçe şekiller verildiğinde Arapça karşılıkları da verilmektedir. Batı tarzı diyebileceğimiz gramer kitapları Tanzimat döneminde yazılmıştır. İlk defa dilbilgisi terimleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu eserlerin öncülüğünü yapan Ahmet Cevdet Paşa, dil öğretimi kitaplarıyla³ da bugünkü dilbilgisi kitaplarının şekillenmesini sağlamıştır. Abdurrahman Fevzi Efendi, zamanının bu akımına uyarak, Türk dilinin kurallarını anlatan *Mikyasu'l-Lisân Kıtasu'l-Beyân* adlı eserini yazmakla Türk diline gerçekten çok önemli bir hizmet vermiştir. Eser 1851'de basılmıştır. Daha sonra Türkçenin tarihî geçmişi içinde pek çok farklı özelliğe sahip dilbilgisi kitapları yazılmıştır. Hepsi de yazıldığı dönemlere göre önemlidir. Bunlardan bazıları: Ahmed Cevdet. *Kavâid-i Osmaniye*. (İstanbul, 1267); Süleyman Paşa. *İlm-i Sarf-ı Türkî*. (İstanbul, 1298); Selim Sabit. *Sarf-ı Osmanî*. (İstanbul

¹ Besim, Atalay(çev.), **Dîvânü Lûgat-it-Türk Tercümesi**, 4c. (Türk Dil Kurumu Yayınları: 521, Ankara: 1985-1986).

² Esra Karabacak, **Bergamalı Kadri. Müeyyiretü'l-Ulûm(Giriş-Metin-Sözlük-Terimler Dizini-Tıpkıbasım)**, (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 801, Ankara: 2002).

³ Nevzat, Özkan, **Ahmed Cevdet Paşa. Tertîb-i Cedit Kavâid-i Osmaniye: Giriş-Metin-Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü- Tıpkıbasım**, (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 883, Ankara: 2007)., **Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa Kavâ'id-i Osmaniye**, (Ankara: 2000)., **Kavâid-i Türkiyye**, (İstanbul: 1292/1875).

1298); Ali Nazıma. *Lisân-ı Osmânî*. (İstanbul, 1302); Cevdet Paşa. *Tertîb-i Cedîd-i Kavâid-i Osmaniye*. (İstanbul, 1304); Fazlı Necib. *Nev-usûl Sarf-ı Osmânî*. (İstanbul, 1305), *Mutavvvel Sarf-ı Osmânî*. (İstanbul,1306)

II. KÜTAHYALI ABDURRAHMAN FEVZİ EFENDİ' NİN HAYATI(1802-1864)

Abdurrahman Fevzi Efendi, Türk diline hizmet etmiş önemli bir dil bilimcisidir. 1802 yılında Kütahya'da doğmuştur. Babası, zamanın Kütahya bilginlerinden olan Sadızkade Mustafa Efendi'dir. İlk eğitimini, memleketinde babasından din bilgisi olarak aldıktan (1828) sonra, 1829 yılında medrese eğitimi görmek için İstanbul'a gider. Müderris İmam Zade Esat Efendi'nin derslerine devam eder. Yüksek tahsilini tamamlayıp, 1833'te diplomasını alır. Müderris olur. 1834'de İstanbul'da *Dâru'l-Hadis Valide Sultan* müderrisliğine atanır. Bir yıl sonra (1835) da Harp Okuluna Arapça öğretmeni olarak tayin olur. Burada yirmi yıl aralıksız Türkçe, Arapça ve tarih dersleri verir. Sofya mevleviyeti rütbesine yükseltilmiştir (1858). 1863'te emekliye ayrılmış ve bir yıl sonra(1864) İstanbul'da vefat etmiştir. İstanbul, Eyüp Defterdar caddesi civarında *Yâvedud Kabristanlığı*'na defn edilmiştir.

III. MİKİYASU'L-LİSÂN KİSTASU'L-BEYÂN

I. Türkçe öğrenimine ve öğretimine önem verildiği bir devirde yetişen Abdurrahman Fevzi Efendi, zamanının bu akımına uyarak, Türk dilinin kurallarını anlatan *Mikyasu'l-Lisân Kistasu'l-Beyân* adlı bu eserini yazmakla Türk diline çok önemli bir hizmeti olmuştur. Eseri, 1847'de yazmaya başlamış ve 1851'de bitirmiştir. Daha sonra kitabı üzerinde bazı düzeltmeler yaparak genişletmiştir. Eser, bir komisyon tarafından incelenmiş ve dilbilgisi açısından değerli görülerek kitabın basılmasına ancak yazarının ölümünden sonra karar verilmiştir. 1882'de Darüşşafaka adına basılmış ve Türkçe dersleri bu esere göre okutulmuştur. Tanzimat'ın ilk Türkçe grameri sayılmış ve yazarına Tanzimat'ın ilk Türk gramercisi ünvanı verilmişse de tamamlanma (1861) ve yayımlanma tarihi (1881) gözönünde tutulduğunda, basılı ilk gramer Keçecizade Mehmed Fuad'la Ahmed Cevdet Paşa'nın birlikte kaleme aldıkları, yarım yüzyıl okul kitabı olarak da önem kazanan *Medhal-i Kavîd*'dir (1851).

Abdurrahman Fevzi Efendi, Türkçenin ses yapısının temelini ince ve kalın ses uyumu oluşturduğunu vurgular. Yuvarlak-geniş ünlülerin ancak ilk hecede yer alması kuralı gibi konular etraflıca incelenmiştir. Zaman zaman standart Türkçenin dışına da çıkarak,

Anadolu ağızlarından, Azeri ve Çağatay Türkçesinden de örneklerle eserin genel Türkçeyi içine alan bir gramer olduğunu ifade etmiştir.

Eser, 1530'da Bergamalı Kadri'nin *Müeyyessiretü'l-Ulûm* adlı eserinden sonra, Türk dilinin ikinci gramer kitabı olarak kabul edilmiştir ve basım tarihinin yanı sıra, yazılış tarihi itibarıyla de *Müeyyessiretü'l-Ulûm*'dan sonra yazılan ilk gramerdir. Eser, 1299(1882)'da Meclis-i Maarifin izniyle İstanbul'da Mahmud Beg Matbaası'nda bastırılmıştır. Eseri incelerken bu baskısından faydalandık. Eserin bu baskısı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Osmanlıca Eserler Bölümünde, 29442 raf numarasıyla kayıtlıdır.

Abdurrahman Fevzi Efendi, konuları açıklarken maksat ana başlığını kullanmıştır. Maksatları bablara, babları da nevlere, kısımlara, sınıflara ayırmıştır. Buralarda açıklanması gereken ayrıntıları da *hasîse*, *tenbih*, *mühimme*, *faide*, *tetimme* adlarıyla açıklamıştır. Metnin başında ve bazen de maksatlarda açıklanması gereken bilgileri *tevtia* adı altında maddeler halinde izah etmektedir.

II. Çalışmamız sırasında eserin 51.-61.sayfalar arası önce Latin harfleriyle okunmuştur. Metni Latin harflerine çevirmede Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan *Yazım Kılavuzu*'nun en son baskısı temel alınmıştır. Bugün de kullandığımız kelimeler yazım kılavuzundaki şekliyle alınmıştır. *Yazım Kılavuzu*'nda bulunmayanlarda uzatma için ^ işareti kullanılmıştır. Ayn ve hemze, kesme işaretleri ile sadece ortada kullanılmıştır. Farsça tamlamalar -i şeklinde okunmuştur.

İncelememiz 50. sayfada incelenmeye başlayan mastar incelemelerinin 51. sayfadaki devamıyla başlar, yine fiil kök ve gövdelerine göre mastarlar üzerinde durulur. Şahıslara göre çekimleri yapılır.

* Türk Dil Kurumu, Yazım Kılavuzu, 27.baskı, Ankara, 2012.

IV. ESERİN ÜZERİNDE ÇALIŞILAN BÖLÜMÜNÜN KONUSU ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

-Fiil kök veya gövdelerinin aynı zamanda emir 2. teklik şahıs biçimlerini göstermesi üzerinde durulur. Mesela, vur, gül, gözet, öğret, ağla...

-Türkçedeki işteş yapı üzerinde durulur. İşteş yapılardan bazılarının geçişli bazılarının da geçişsiz olduğu belirtilir. çıkıştı, tutuştu, bitişti...

- -sA- ve -msA- yapım ekleriyle kurulmuş fiiller üzerinde durulur. ağsamak, benimsemek gibi.

- -msA- ekinin işlevleri üzerinde durulur. Küçültme ifadesi anlatılır. Azımsa gibi.

- -n- yapım ekinin kullanılışı anlatılır. Öğren, uzan, gücen gibi. Ekin bazen edilgenlik bazen de dönüşlülük ifadesi verdiği üzerinde durulur. Yine fiilden fiil yapan -r-, -Ir-, -Ur-, -Ar- ekleri ve işlevleri anlatılır. Bu fiillerden de bazıları geçişlidir, bazıları geçişsizdir. Düşür, göçür, biter, çıkar gibi.

- Fiilden fiil yapan -DIr-, -DUR-, -t- ekleri ve kullanılışları anlatılır. Öldürt, öldür, yazdır gibi. Bu şekilde türetilen fiillerin çoğu geçişlidir.

- Fiilden fiil yapan -I- eki ve kullanılışı anlatılır. Dikil, yorul, yazıl, savul, sokul, yorul gibi. Ekin bazen edilgenlik bazen de dönüşlülük ifadesi verdiği üzerinde durulur.

- Fiilden isim-fiil yapan -mA eki anlatılır. Yazma, yazdırma gibi. Bu ekin aynı zamanda hafifletilmiş mastar olduğu belirtilir. Geçişli veya geçişsiz, etken veya edilgen her türlü çatıya eklenebileceği üzerinde durulur.

- İstek kipi anlatılır. Şahıslara göre olumlu, olumsuz çekimleri yapılır. Yaza, yazmaya, yazayım, yazmayayım, yazmayalım gibi.

Eser, üzerine yapılan her çalışma farklı biçimdedir. Türk dilbilgisi tarihi için son derece önemli olan eserin üzerine yapılmış çalışmamız dahil bütün çalışmalar değerlendirilmeli ve Türk dilbilgisi tarihi içinde farklı alanlarda(terimler, görüşler, kelime hazinesi, anlatım biçimi gibi) ayrıntılı çalışmalara kaynak olmalıdır.

MİKYASU'L-LİSÂN KİSTASU'L-BEYÂN

(s. 51-64)

METİN*

---

* Metni okumada Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan *Yazım Kılavuzu*'nun en son baskısı.(Türk Dil Kurumu, *Yazım Kılavuzu*. 27.baskı, Ankara, 2012.) temel alınmıştır. Bugün de kullandığımız kelimeler yazım kılavuzundaki şekliyle alınmıştır. *Yazım Kılavuzu*'nda bulunmayanlarda uzatma için ^ işareti kullanılmıştır. Ayn ve hemze kesme işaretleri ise sadece ortada kullanılmıştır. Farsça tamlamalar *-i* şeklinde okunmuştur. Metinde noktalama işaretleri kullanılırken olabildiğince anlamca karışmasını önleyecek şekildeki yerlere sadece nokta ve virgül kullanılmıştır.

(51) Emr-i hazır -i mücerred-i örfinin aksamı

İmdi emr-i hazır -i mücerred mukaddimede zikr olunduğu üzere ya mücerred-i hakikidir veya mücerred-i örfidir. Emr-i mücerred-i hakiki bi-nefsihi nisbet-i emriyyeyi hitabiyyeye delalet ede (gül, ağla, ara, bul, oku, yaz, ye, iç) gibi. Emr-i mücerred-i örfî huruf-i emriyye ismiyle müsemmâ işbu (-t-, -DA-, -r-, -rKA-, -sA-, -sIr-, -sUr-, -K-, -KIr-, -KUr-, -l-, -lA-, -lAn-, -msA-, -n-, -vAr-) harflerinin inzimâmıyla nisbet-i emriyye-yi hitabiyyeye delalet eder (gözet, öğret, gıcırda, kağışda, vızırda, fısıld, ur, barkar, karar, sarar, yadırğa, esirge, sus, benimse, aksır, öksür, acık, gecik, gözük, fişkır, hışkır, püskür, tuskür, diril, azal, çoğal, gözle, sula, harla, karala, sabunla, harekele, gayretlen, semizlen, görmezlen, bilmezlen, yaramazlan, azımsa, tatlımsa, öğren, gücen, suvar) gibi. Ve yine mukaddimede işar olunduğu üzere mâ ra'z-zikr on nev hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâsdan ve mugayyiretu'n-nisbeden kıyas kısımlarının kâffesi ve semaî kısımlarının çoğu ve (idi, imiş, ise) fiilleri emr-i mücerred-i örfîye dahi lahik ve muttasıl olmalarıyla emr-i mücerred-i hakikiden isâğa olunan mezîdâtın ve mâ ra'z-zikr yirmi bir nev müştakkâtın pek çoğu emr-i mücerred-i örfilerden dahi isâğa ve ifrâğ olunurlar. Pes bu sebebden emr-i mücerred-i hakiki müştakkun minh-i hakiki ve emr-i mücerred-i örfî-yi müştakkun minh izafî olur. Ve bu da mahfî olmaya ki on dört nev hurûf-i emriyyeden (-DA-, -sA-, -kIr- veya -kUr-) harfleri ancak esvâta ve (-lA-, -lAn-) harflerinden madası ancak esma-i Türkiyyü'l-asla ve (-lAn-) harfi hem esma-i Türkiyyü'l-asla ve hem esma-i menkuleye ve (-lA-) harfi hem esma-i Türkiyyü'l-asla ve hem esma-i menkuleye ve hem de esvâta lahik olur.

İkinci bab

Emr-i hazır -i mezîdun fihi'ş-şîn'in ahval ve ahkâmı beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır -i mezîdun fihi'ş-şîn şol emr-i hazır -i mücerred-i hakiki ve örfidir ki ahirine hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâsdan (şîn) harfinin yani şîn-i sakinenin semaen luhûk ve inzimâmıyla mütedammin olduğu hades-i tagayyür ederek âti'l-beyan altı nev hedese tebeddül ve tahavvül ede. Tafsili bu ki emr-i mezîdun fihi'ş-şîn bi-

hasebi's-simâya fail-i vâhide isnad caiz olur. Veyahut fevâ'il-i müte'addide sarîhen veya zımnen isnad lâzım olur. Ve müteaddî isnad lâzım olduğu surette ol fevâ'il-i müte'addidenin asl-i fiilde müşâreketleri olmağla müşâreket-i merkumeye maiyyet ve müsâvât tarikiyledir. Veya mukabele ve mugâbele tarikiyledir. Ve suver-i selâsede emr-i mezîdun fihi's-şîn ya emr-i mücerred-i lâzımdan müştaktır. Veya mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul müte'addîden müştaktır. Veya mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul müte'addîden müştaktır. Veyahut mef'ûleyn-i merkumeyne müte'addîden müştaktır. İmdi mezîdun fihi's-şîni fail-i vâhide nisbet caiz olduğu surette ol mezîdun fihi's-şîn eğer lâzımdan veyahut mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul müteaddî olan emr-i mücerreden müştak ise şîn-i merkume ol mücerredin mütedammin olduğu hadesi kemale iblâğ etmeğın edat-i mübalağa-i hades olur (iş küçüldü, güçleştı, uçak tuttu, tutuştu, yara battı, yetişti, Zeyd buralara çıktı, çıkıştı) gibi. Ve eğer mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul müteaddî emr-i mücerreden müştak ise mütedammin olduğu hadesi hem kemale iblâğ ve hem de mef'ûl-i merkumu iktizâdan men etmekle hem edat-i mübalağayı hades ve hem edat-i lüzum olur (Zeyd Bekr'i sıktı sıkıştırdı. Bekir, Halid'i aradı, sordu, araştırdı, soruşturdu.) gibi. Ve eğer iki nev mef'ûl-i müteaddî emr-i mücerreden müştak ise mütedammin olduğu hadesi hem yine kemale iblâğ ve hem de mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul ve iktizâdan men etmekle hem yine edat-i mübalağa ve hem de min vechin edat-i lüzum olur (Zeyd eteğini çamura buladı. Zeyd'in eteği çamura bulaşdı. Eteğini ayağına doladı. Eteği ayağına dolaştı.) gibi. Ve mezîdun fihi's-şîni ve lev zımnen fevâ'il-i müte'addideye isnad lâzım olup ol fevâ'ilin asl-i fiilde müşâreketleri yani emr-i mücerredin mütedammin olduğu hadesde müşâreketleri ma'yyet ve müsâvât tarikiyle olduğu surette eğer lâzımdan veya mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkule müteaddî emr-i mücerreden me'hûz ve müştak ise şîn-i merkume ol emr-i mücerredin mütedammin olduğu hadesin hem fevâ'il-i müte'addide beynlerinde ma'yyet ve müsâvât tarikiyle müşterek idiğini ve hemde iblâğ idiğini işar etmekle hem edat-i müşâreket-i ma'iyye ve hem edat-i (52) mübalağayı hades olur (inle, inletin, bak, bakışın, gül, gülüşün ağla, ağlaşın) gibi. Ve eğer mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul müteaddî emr-i mücerreden müştak ise şîn-i merkume ol hadesin hem fevâ'il beyninde vech-i mezkûr üzere müşterek ediğini işar

ve hem mef'ul-i merkum iktizâsını selb etmekle hem edat-i müşâreket-i ma'yye ve hem edat-i lüzum olur. Ve eğer mef'uleyn-i merkumeyn müteaddî emir-i mücerreden müştak ise şîn-i mezbûre ol hadesin hem yine fevâ'il beyinde müşterek idiğini işar ve hem de ancak mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul iktizâsını selb etmekle hem edat-i müşâreket-i ma'yye ve hem min vechin edat-i lüzum olur (Bunları buraya topla, buraya toplaşın.) gibi ve mezîdun fihü's-şîni fevâ'il-i müte'addide ve lev zimnen isnad lâzım olup ol fevâ'ilin asıl fiilde yani emr-i mücerredin mütedammin olduğu hadesde müşâreketleri bi-tariki'l-mukabele ve'l-mugâlebe olduğu surette eğer mücerred-i lâzımdan müştak ise şîn-i sakineyi mezkûre ol hadesin iblâğ idiğini dahi işar etmekle hem edat-i müşâreket bi-tariki'l-mukabele ve hem edat-i mübalağa hades olur (koş, koşsun) gibi. Ve eğer mef'uleyn-i mezkûreynden birine müteaddî emr-i mücerreden müştak ise şîn-i merkume ol hades-i müteaddî olduğu mef'ulü iktizâdan dahi selb etmekle hem yine edat-i müşâreket bi-tariki'l-mukabele ve hem edat-i lüzum olur (Zeyd'i çek, Zeyd ile çekişin. Bekr'e bozuk verdik. Bekr ile bozuşun, görüşün, döküşün. Halid'e fısılda, Halid ile fısıldaşın.) gibi ve eğer iki nev mef'ule müteaddî emr-i mücerreden müştak ise şîn-i merkume ol hadesi mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul iktizâdan selb ve men etmekle hem yine edat-i müşâreket bi-tariki'l-mukabele ve hem min vechin edat-i lüzum olur. (Bu sözü Zeyd'e söyle. Bu sözü Zeyd ile söyleş. Siz söyleşin.) gibi.

Tenbih

Şîn-i sakinenin lahik olduğu emr-i müteharriku'l-ahir olduğu surette ol müteharrikin alâ hâlihi ibkâ olduğu (araştır, söyleştir, ağlaşalım, dolaşalım) gibi. Ve sakinu'l-ahir olup mâ kabli mazmûm olduğu surette ol sakinin zamme ile tahrik olduğu (gülüşün, görüşün) gibi. Meksûr veya meftûh olduğu surette harf-i ahir-i sakinin kesre ile tahrik olduğu (girişin, çekişin) gibi. Teleffuzât-i vakı'adan zahir olur.

Üçüncü bab

Emr-i hazır-i mezîdun fihi (-sA) nin ahval ve ahkâmı beyanındadır. Malum ola ki mezîdun fihi (-sA) şol emr-i hazır -i mücerreddir ki bi-hasebi's-simâ ahirine (sîn, he) harfinin luhûkuyla mütedammin olduğu hedes tagayyür ve kendisinden ekal ve asgar hadese tebeddül ede (ağ, ağsa) gibi bi-hasebi'l-luga ol demektir.

Fâ'ide

Sîn, he harfi emre lahik olup emrin mütedammin olduğu hadesi taklîl ile tagayyür itmeğın hurûf-i mugayyeretu'l-ihdâsdan edat-i tasgîr-i hades olduğu gibi bi-hasebi's-simâ bazı isme dahi lahik olup ol isimde hem nisbet-i emriyyeyi hitabiyyeyi ahdâs ve hem nisbet-i emriyyenin merci'i olan mana-yi talebi tasgîr etmekle edat-i musaggaru't-taleb dahi olur (susa, tozsa, binmesi) gibi.

Dördüncü bab

Mezîdun fih (sA) nin ahvali beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır -i mezîdun fih (-sA) şol emr-i hazır-i mücerreddir ki bi-hasebi's-simâ (-sA) harfinin luhûk ve inzimâmıyla mütedammin olduğu hedes tagayyür ve kendisinden ekal hedese tebeddül ve tahavvül ede (gülümse, kaynamasa) gibi.

Fâ'ide

-msA harfi emre lahik olup emrin mütedammin olduğu hedes tagayyür ve tasgîr etmekle hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâsdan edat-i tasgîr hades olduğu gibi bi-hasebi's-simâ bazı isme dahi lahik olup ol isimde nisbet-i emriyye-yi hitâmiyyeyi ahdâs ve nisbet-i emriyyenin merci'i olan talebi tasgîr etmekle mâ ra'z-zikr (-sa) harfi gibi (53) edat-i emr-i hazır -i musaggaru't-taleb dahi olur (Ezmese, açmasa, ekşimese) gibi. İşbu iki harfin kâffe-i ahvali bab-i tasgîrde mufassalan beyan olunacaktır.

Beşinci bab

Mezîdun fihi'n-nûn'un ahval ve ahkâmı beyanındadır. Ahirine hurûf-i mugayyeretü'l-ihdâs nûn-i sakinenin semâ'en ve kıyasen luhûk ve inzimâmıyla mütedammin oldukları ahdâs üzere nûn-i sakine bi-hasebi's-simâ bazı isme lahik olup bazı surette edat-i emr-i hazır olur (öğren, uzan, gücen) gibi. Ve bazı surette hurûf-i mugayyiretu'n-nisbeden gâh edat-i sıfat-i sâbite olur (uzun adam) gibi. Ve gâh edat-i ism-i mevsûf olur (tutun) gibi. Ve bazı surette hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâsdan gâh ancak edat-i teksîr olur (bakın, gezin) gibi. Ve gâh edat-i teksîr-i ma'al-lüzum olur (aran, giyin) gibi. Ve gâh edat-i mutava'at olur (Zeyd'e görün.) gibi. Şöyle ki nûn-i sakine hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâsdan olduğu surette lahik olduğu emr-i hazır ya mücerredir veya mezîdun fihi (-sA-) ve mezid-i fih (-ImsA-)dir. Eğer mezîdun fih (-sA-) ve mezîdun fih (-ImsA-) olursa nûn-i merkume ancak edat-i mechuliyet olur (Zeyd bundan ağsadı., Bundan ağsıyor., Burada gülümsenir.) gibi. Ve mücerred olduğu surette ya lâzımdır veya mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul-i müte'addîdir. Veya mef'ul-i lâzımu't-ta'akkule müte'addîdir. Veya mef'ûleyn-i mezkûr yine müte'addîdir. Eğer lâzım ise yani emr-i hazır -i mezîdun fihi'n-nûn emr-i mücerred-i lâzımdan müştak ise bu surette mezîdun fihi'n-nûn ya mücerred-i müştak minhin failine müsneddir. Veyahut (ile, -n-, -DA-, -DAn-) harfleriyle nutrif mefâ'il ve müte'allikât-i fiilden birine müştakkun minhin failine müsneddir. Eğer failine müsned ise nûn-i sakine müştakkun minhin mütedammin olduğu hedesi teksîr etmekle edat-i teksîr-i fiil olur (Burada gezin.) gibi. Ki çok gezinmek olur ve eğer müte'allikât-i mezkûreden birine müsned olursa mezîdun fihin mütedammin olduğu hades ol müte'allikâtın sıfatı olmağla lâzımu'l-müte'âkile müteaddî emr-i mücerreden müştak ise bu surette mezîdun fihi'n-nûn babına müştak minhin failine müsneddir. Veya zikr olunan mef'ulüne müsneddir. Eğer failine müsned ise nûn-i sakine ise edat-i teksîr-i fiil olur. (Zeyd'e bak, bakın.) gibi. Her tarafa bak demek olur. Ve eğer mef'ûl-i mezkûra müsned olursa mezîdun fihi'n-nûn'un mütedammin olduğu hedes vech-i âti'l-beyan üzere ol mef'ulün sıfatı olmağla nûn-i lahika edat-i mechuliyet olur (Zeyd'e gülünsün, Bekr'e ağlansın) gibi. Ve eğer mef'ul-i lâzımu't-ta'akkule müteaddî emr-i mücerreden müştak ise bu surette fihü'n-nûn veya emr-i

mücerredin yine failine müsneddir. Veyahut mefulüne müsneddir. Eğer failine müsned ise nûn-i lahika bazı emrin mütezemmin olduğu hadesi meful-i mezkûr iktizâdan hecr etmekle ancak edat-i lüzum olur (O gün erinme, çekinme, sabunlan.) gibi bunlar kendini çekme sabunla demek olmağla bu takım ef'âl-i lâzime ef'âl-i mün'akise olur ve bazı emrin mütedammin olduğu hadesi hem meful-i mezkûr iktizâdan hicr ve hem ol hadesi meful-i metrukü bi't-tab teksîr etmekle hem edat-i lüzum ve hem de edat-i teksîr-i fiil olur (Urbayı giyin.) gibi ki urba giy demek olur. Ve eğer meful-i mezkûra müsned olursa bu surette mezîdun fihin mütedammin olduğu hedes ol mefulün sıfatı olmağla nûn-i lahika gâh edat-i mechuliyet ve gâh edat-i mutâva'at olur. Şöyle ki mezîdun fihin mütedammin olduğu hedesin ol meful ile kıyamı emr-i mücerredin mütedammin olduğu hedes-i müteaddînin ancak ol mefulle taalluk sebebiyle olmadığı işar olursa nûn-i lahika edat-i mechuliyet olur (Kitab okunsun. Taş yuvarlansın. Ağaç toplansın.) gibi. Ve eğer mezîdun fih'in mütedammin olduğu hadesin ol meful ile kıyamı hem emr-i mücerredin mütedammin (54) olduğu hadesin ta'alluku sebebiyle ve hem de ol mefulün kabulü sebebiyle olduğu işar olunursa edat-i mutâva'at olur (Zeyd Amr'ı gördü. Amr de Zeyd'e göründü. Zeyd Amr'i yuvarladı. Amr de yuvarlandı. Zeyd adamları topladı. Adamlar da toplandı) gibi. Pes meful-i merkum suret-i ûlâda nâ'ib-i fail ve suret-i sâniyede fail olur ve eğer iki nev mefulle müteaddî emr-i mücerreden müştak ise bu surette mezîdun fihi ya müştakkun minhin failine müsneddir veyahut meful-i lâzımu't-ta'akkul üne menseneddir. Eğer failine müsned ise nûn-i lahika emr-i mücerredin mütedammin olduğu hadesi hem meful-i lâzımu't-ta'akkulü iktizâdan hacr ve hem de ol hadesi bi'l-asl ve meful-i metrûkı bi't-tab teksîr etmekle hem edat-i lüzum ve hem edat-i taksîr-i fiil olur (Bunu Zeyd'e söyle. Zeyd'e söyleyin.) gibi ki Zeyd'e çok söyle manasınadır. Eğer meful-i lâzımu't-ta'akkulüne müsned ise nûn-i lahika bazı emirde edat-i mechuliyet olur (Zeyd bunu Amr'e söylesin. Bu şey Amr'e söylensin) gibi ve bazı emirde edat-i mutâva'at olur. (Zeyd eteğini ayağına doladı. Etek de ayağına dolandı. Zeyd Bekr'i çamura buladı. Bekr de bulandı) gibi

Mühimme

Mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul nâ'ib-i fail olduğu surette faile müşabebet-i kâmile olduğu ahirinden (elif, ye) harfini hazf vacib olur (Zeyd bu sözü Amr'e söyledi. Bu söz Amr'e söylendi. Bekir parayı Amr'a verdi. Para Amr'a verildi) gibi. Ve mef'ûl-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul ile mâ ra'z-zikr müte'allikât-i nâ'ib-i fail oldukları surette ahirlerinden harfleri hazf mümteni olur (Zeyd gülündü, bakıldı. Amr ile uyanır, gündüzün uyanır, burada uyanmaz, bu dertten ölünür.) gibi.

Tefrika

Nûn-i sakine edat-i teksir ve edat-i lüzum ve edat-i mutâva'at olursa bi-hasebi's-simâ ancak emr-i mücerrede lahik olup ol emrin harf-i ahîri sakini ve müteharrik olması caiz olur (Aran, giyin, görün, bakın) gibi. Ve bir de ol nûndan sonra emre edavât-i ta'adiyeden (dâl, râ) harfini ve lâm-i sakineyi mechûliyyeyi zamm ve ilhak caiz olur (öğündür, öğünülür, aranılır, söylenir, bulandır, dolandı, bakındırma) gibi. Amma nûn-i sakineyi merkume edat-i mechuliyyet olduğu surette bi-hasebi'l-kıyas emr-i hazır -i mücerreden ancak müteharriku'l-ahir olur emirler ile lâm-i sakineye merkume edat-i mechuliyyet olduğu surette bi-hasebi'l-kıyas emr-i hazır -i mücerreden ancak müteharriku'l-ahir oldukları surette alâ hâlihimâ ibkâ lâzım olduğu (Bunlar, onlar, arandı, söylendi) gibi. Ve sakini'l-ahir oldukları surette ictima-i sakineyn alâ gayr-i hıdetihi mahzurunun def için harf-i ahir-i sakini mâ kabli mazmun ise zamme ile mâ kabli meksûr ya meftûh ise kesre ile tahrik lâzım geldi (gönderdi, bilindi, bakındı) gibi. Teleffuzât-i vakıa'dan zahir olur.

Altıncı bab

Emr-i hazır -i mezîdun fihü'r-rânın beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır -i mezîdun fihi'r-râ şol emr-i hazır -i mücerredir ki ahirine yine bi-hasebi's-simâ hurûf-i mugayyeretu'l-ihdâsdan râ'-i sakinenin luhûk ve inzimâmıyla mütedammin olduğu hades tagayyür ve hades-i diğere tebeddül ede tafsili bu ki râ'-i sakine hurûf-i ma'ânî beyanında işar olunduğu üzere hem bazı isme bi-hasebi's-simâ lahik olup edat-i emr-i hazır olur (ever, bar, kar, karar, agar, kızar, kokar, sarar) gibi ve hem

emr-i hazır lahik olup bi-hasebi's-simâ hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâstan edat-i ta'diye olur ve bi-hasebi'l-kıyas hurûf-i mugayyiretu'n-nisbeden edat-i müstakbel vücudu mercu'n-nisbe olur. Şu kadar ki râ-i sakine edat-i ta'diye olduğu surette lahik olduğu emr-i hazır mücerred hem iki harfli ve hem harf-i ahîri (te, cim, şın, kâf, gayn) harflerinden biri olmak semen lâzım ve vacib olur (bitir, biter, gider, uçar, göçer, bişir, düşür, çıkar, doğar) gibi. Ve edat-i müstakbel olduğu surette babında tafsil olunacağı vecihle emr-i hazır -i mücerredin ve mezîdun fihi bi-lâ istisna kâffesine lahik olur (yazar, çıkarttırır) gibi. İmdi mezîdun fihi'r-rânın aslı ve müşakkun minhi olan emr-i mücerred ya lâzımdır veya meful-i gayr-i t-ta'akkule müteaddî olur (Göç Zeyd'i göçtürdü, düş Zeyd'i düşürdü) gibi. (55) Ve eğer meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul müteaddî ise râ'-yı sakinenin luhûkuyla meful-i lâzımu't-ta'akkule dahi müteaddî olur (buraya çık, kaç, Zeyd'i buraya çıkar, kaçır) gibi. Ve eğer meful-i lâzımu't-ta'akkule müteaddî ise ol râ'nın luhukiyle meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî olur (Suyu iç, Zeyd'e suyu içir) gibi. Bu surette râ'-yı sakineyi merkume hem meful-i lâzımu't-ta'akkule ta'diye edatı olur ve hem de meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul ta'diye edatı olur.

Yedinci bab

Emr-i hazır -i mezîdun fihi hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâs'dan (zer) harfinin luhûkiyle mütedammin olduğu hedes tagayyür ve hades-i ahara tebeddül ede. İmdi harf-i mezkûr bi-hasebi's-simâ emr-i hazır -i mücerreden ancak (em) emrine lahik olup evvel emire hâhik olan (dal, ra) harfi misilli emr-i merkumu meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî kılmagla ancak meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul te'addî olur (çocuk memeyi emsin, anası çocuğa memesini emzirsin, emdiresin, tabibe yarayı emdir) gibi. Şu kadar ki işar olunduğu üzere (em) emri (zer) harfiyle müteaddî olduğu surette meful-i lâzımu't-ta'akkul-ü hazf ve meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkulü onun makamına ikame edilir (çocuğu emzir) gibi ki çocuğa memeyi emzir takdirinde olur.

Tenbih

(Emzir) emr-i ahirine kâf-i sakinenin luhûkiyle bi-hasebi's-simâ ism-i illet fiil olduğu surette harf-i mezkûrun şatr-i ahîr bulunan râ'-yı sakinenin hazf olduğu hurûf-i mahzûfa babından zahir olur (emzik) gibi.

Sekizinci bab

Emr-i hazır mezîdi- fihû't-tânın ve mezîdun fih (dal ra)in ahval ve ahkâmları beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır -i mezîdun fihî't-tâ ve mezîdun fihî (dâl, râ) şol emr-i hazır -i mücerred ve mezîdun fihâyı mâ ra'z-zikr lerdür ki evâhirlerine tâ'-yı sakinenin ve (dâl, râ) harfinin luhûk ve inzimâmlarıyla mütedammin oldukları ahdâs tagayyür ve ahdâs-i ahara tebeddül ede (okut, yazdır, okuttur, yazdırt, okutturt, yazdırtır) gibi. Ve yine malum ola ki hurûf-i ma'ânî babında beyandan müstefâd olduğu üzere ta'-yı sakine hem isme ve hem emr-i hazıra lahik olup isme lahik olduğu surette ancak edat-i emr-i hazır olur (gözet, öğret) gibi. Ve emr-i hazıra lahik olduğu surette bi-hasebi's-simâ eğer (alda, az, yön) emirleri ise tâ'-yı sakine hurûf-i müctelibeden olur (aldat azıtma yönet) gibi. Ve eğer âti'l-beyan emr-i hazır lardan biri ise hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâsdan hem mef'ul-i lâzımu't-ta'akkule ve hem mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul ta'diye edatı olur ve keza (dâl, râ) harfi hem cümlenin cüz'-i ahîrine ve hem âti'l-beyan emr-i hazır a lahik olup cüz'-i ahir-i merkume lahik olduğu surette edat-i isnad olup zaruret için şatr-i ahîri olan ra'-yı sakineyi tekrîr caiz olur (Zeyd budur, ben söyleyeceğimdir, ne bilürsen bil ki saat karîbdir) (Gerçi yanlış söyleyenler çok durur) gibi. Ve emr-i hazıra lahik olduğu surette mugayyiretü'l-ihdâsdan hem mef'ul-i lâzımu't-te'akkule ve hem mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkule ta'diye edatı olur. Ve bu da malum ola ki edat-i ta'diye olan tâ'-yı sakine ve (dâl, râ) harfi emr-i hazırlara münferiden lahik oldukları misilli emr-i hazır -i mücerredten ve mezîdun fih'den bazılarına işbu (te, dâl, râ, te) tertîbi üzere ve bazılarına işbu (dâl, râ, te, dâl, râ) tertîbi üzere müctemi'an dahi lahik olmağın mezîdun fihû't-tâ' ile mezîdun fih (dâl, râ) in ahval-i lafziye ve ahkâm-ı ma'nevyelerini ya bab-i vâhidde beyana ibtidâr olunmuştur. (ahval-i lafziye) Malum ola ki emr-i hazır ya müteharriku'l-ahir veya sakinu'l-ahirdir ve müteharriku'l-ahir

dahi ya harf-i vâhid-i müteharriktir yani ya bir harflidir veya ziyade harflidir eğer bir harfli ise ahirine (te, dâl, râ) harfleri işbu (dâl, râ, te, dâl, râ) tertîbi üzere lahik olur (de, dedir, dedirt, dedirttir, yudur, yudurt, yudurttur, yedir, yedirt, yedirttir) gibi. Ve eğer iki üç dört beş harfli ise evâhirine (te, dâl, râ) harfleri işbu (te, dâl, râ, te) tertîbi üzere lahik olurlar. Emr-i hazırlar gerek mücerred-i hakiki ve örfî olsunlar gerek mezîdun fihi (-Sa-) ve mezîdun fih (-ImsA) olsunlar (arat, arattır, arattırt, gıcırdat, gıcırdatır, gıcırdatırt, ağsat, ağsattır, ağsattırt, gülümset, gülümsettir, gülümsettirt) gibi ve sakinu'l-ahir emir dahi ya iki harflidir veyahut üç, **(56)** dört beş harflidir ve iki harfli dahi ya ahirine bab-ı sabıkda mezkûr ra'-yi sakineyi ta'diye lahik olan emirlerdendir veyahut başka emirlerdendir. Eğer ra'-yı sakineyi ta'diye lahik olan emirlerden ise râ'-yı sakineyi mezkûre ilhak olunmadıkça (tâ, dâl, râ) harflerini ilhak caiz olmaz. Eğer başka emirlerden ise harf-i ahiri kangı (hangi) harf olursa olsun ahirine (te, dâl, râ) harfi işbu (dâl, râ, te, dâl, râ) tertîbi üzere lahik olur. (yaz, yazdır, yazdırt, yazdırttır, sık, sıktır, sıktırt sıktırttır) gibi. Şu kadar ki kâf-i mehmûse ile nutrif iki harfli emirlerden (â, kâf) emrine ancak işbu (te, dâl, râ, tâ) tertîbi üzere (kâf, vâv, kâf) emrine hem tertîb-i mezkûr üzere ve hem bi-hasebi'l-kıyas (dâl, râ, tâ, dâl, râ) tertîbi üzere lahik olmağla kaide-i mezkûreden müstesna olurlar. (ak, akıt, akıttırt, kok, kokutma, kokuttur, kokutturtma, koktur, kokurt, kokurttur) gibi. Kaldı ki (ol) emrinin (ile, et) emirleri ve (gel) emrinin (götür) emri min gayri lafz-i himâ müta'addîleri olmalarıyla (ol, gel) emirlerine edavât-i ta'diye den hiçbirini ilhak caiz olmaz. Ve eğer üç, dört, beş harfli emirlerden ise bu surette emr-i hazıra râ, lâm harflerinden biriyle nutrifdir. Veya kâf ve kef harflerinden biriyle nutrifdir yahut hurûf-i saire ile nutrifdir. Eğer râ, elif, lam, elif, mim harflerinden biriyle nutrif ise ol râ ve lâm gerek asliye gerek zâ'ide olsunlar (te, dal, râ) harfleri işbu (te, dâl, râ, te) tertîbi üzere lahik olurlar (karart, kararttır, kararttırt, emzir, emzirt, emzirttir, emzirttirt, çoğult, çoğalttır, çoğalttırt) gibi. Ve eğer kâf ve kef harflerinden biriyle nutrif ise bu surette evvel-i kâf ve kefin makabilleri sakindir veya müteharriktir. Eğer sakin ise ahirine (te, dâl, râ) harfleri işbu (te, dâl, râ, te) tertîbi üzere lahik olurlar (korkut, korkuttur, korkutturt, ürküt, ürküttür, ürküttürt) gib. Kaldı ki hurûf-i mahzûfa babında zikr olunduğu üzere (kalk) emrine te, dâl, râ) harfleri tertîb-i sabık

üzere lahik olmaları muktezâ-yi nizam ve kaide ise de fiil-i mezkûr müteaddî kılınacağı vakitte ahirden (kâf) harfi alâ gayri'l-kıyas hazf olunmağla harfeyn-i mezkûreynin işbu (dâl, râ, tâ, dâl, râ) tertîbi üzere luhûk ve inzimâmlarıyla müteaddî olur. (kalk, kaldır, kaldırt, kaldırttır) gibi ve eğer mâkbilleri müteharrik ise veyahut emr-i hazır mezkûr (râ, lâm, kâf, kef) harflerinin gayriyle mutrif ise ol gayr gerek hurûf-i asliyeden gerek zevâ'idden olsunlar (tâ, dâl, râ) harfleri işbu (dâl, râ, tâ, dâl, râ) tertîbi üzere lahik olurlar (acıktır, acıktırt, acıktırttır, gözüktür, gecik, geciktirt, geciktirtir, söyleştir, söyleştirt, söyleştirtir, söylendir, söylendirt, söylendirtir) gibi. Şu kadar ki emr-i hazır nûn-i sakineyi mechûliyye ile mutrif olduğu surette mezîd-i filû'n-nûn babında işar olduğu üzere ahirine (tâ, dâl, râ) harfleri lahik olamazlar.

Tenbih

Tâ-yı sakineyi mezkûre râ ve lâm-i sakinelere ile mutrif emr-i hazırlara lahik olduğu surette ictima-i sakineyn alâ haddihi olduğundan harf-i ahir-i sakinin alâ hâlihi ibkâ olduğu ictima-i sevâkin-i selâse lâzım gelmekle kâf ve kef-i sakinelere mâkibillerindeki müteharrik eğer mazmûm ise ol kâf ve kefin zamme ile ve eğer meftûh ya meksûrlar ise kesre ile tahrik olundukları teleffuzât-i vakıa'dan zahir ve aşikâr olur (kokut, akıt, korkut) gibi. (Ahkâm-i ma'nevye) malum ola ki (te, dâl, râ) harflerinin iki nev tertîb üzere lahik oldukları gayr-i lâzımü't-ta'kkule müte'addîdir veyahut mef'ûleyne-i merkumeyne müte'addîdir. Eğer emr-i merkum lâzım ise (te, dâl, râ) harflerinden birinin luhûkuyla bir mef'ule ve ikisinin luhûkuyla iki mef'ule ve birinci harfin tekrar luhûkiyle ikisi mezkûr ve biri mukadder üç harflerinden birinin luhûkiyle iki mef'ule ve ikisinin luhûkiyle ikisi mezkûr biri mukadder aç mef'ule ve birinci harfin tekrar luhûkiyle ikisi mezkûr ikisi mukadder dört mef'ule müteaddî olurlar. Ve eğer emr-i mezkûr iki mef'ule müteaddî ise (te, dâl, râ) (57) harflerinden birinin luhûkiyle ikisi mezkûr biri mukadder üç mef'ule ve ikisinin luhûkiyle ikisi mezkûr ikisi mukadder dört mef'ule ve birinci harfin tekrar luhûk ve inzimâmıyla ikisi mezkûr ve üçü mukadder beş mef'ule müteaddî olurlar tafsili budur ki (te, dâl, râ) harflerine vech-i mezkûr üzere lahik olduğu emr-i hazır eğer lâzım ise harfeyn-i mezkûreynden birinin luhûk ve inzimâmıyla mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul e müteaddî

olur (Uyu, Zeyd'i uyut, ölme, mülhidi öldür) gibi ve ikisinin luhûkiyle biri lâzımü't-ta'akkul ve biri gayr-i lâzımü't-ta'akkul iki mef'ule müteaddî olup ekseriye mef'ul-i gayr-i lâzımü't-ta'akkul mim, nun, vâv, ye, hazf ve takdir olunur meğer ol mef'ul ya tasrih veya fiil ve hadesin ol mef'ule taalluk ve vukuunun inhisârını işar-i maksûd olursa mef'ul-i lâzımü't-ta'akkulden sonraca zikri lâzım olur. (Mülhidi öldürt, mülhidi Bekr'e öldürt) gibi. (Zabıta) her bir mezîdun fihin kendi mef'ulü mef'ul-i evvel ve mezîd-i aleyhin mef'ulü mezîdun fihin mef'ûl-i sânisî olur. Ve her mezîdun fihin mef'ul-i evveli dahi mezîd aleyhin min vechi'l-mana faili olur. Bu surette (öldürt) fiilinin mef'ul-i gayr-i lâzımü't-ta'akkulü olan (Bekr'e) ismi mef'ul-i evveli ve (öldür) fiilinin mef'ul-i lâzımü't-ta'akkulü olup muahharan (öldürt) fiilinin mef'ul-i lâzımü't-ta'akkulü olan (mülhidi) ismi dahi mef'ul-i sânisî olur. Ve yine Bekr min vechi'l-mana (öldür) fiilinin faili olur.

Tetimme

Ve birinci harfin tekrar luhûk ve inzimâmıyla bir mef'ul-i gayr-i lâzımü't-ta'akkulü dahi müteaddî olup işbu mef'ul-i gayr-i lâzımü't-ta'akkul mef'ûl-i evveli ve mezîdun aleyh olup mezîdun fihî harfân olan fiil-i müteaddînin mef'ûl-i evveli olan mef'ûl-i gayr-i lâzımü't-ta'akkul mef'ul-i sânisî ve mef'ul-i sânisî olan mef'ul-i lâzımü't-ta'akkul dahi mef'ul-i sâlisî olup mef'ul-i sânisî mim, nûn, vâv, ye, hazf vacib ve mef'ûl-i evvelini hazf galip olur. Meğer mef'ul olanı tayin ve tasrih veyahut vuku-i hadesin evvel mef'ule inhisârını işar maksûd olursa mef'ul-i sâlisî olan mef'ul-i lâzımü't-ta'akkul den sonraca zikr lâzım olur. (mülhidi öldürt, mülhidi Zeyd'e öldürt) gibi. Mesela bir zata hitaben mülhidi öldürttür demenin mahsulü bir şahsa mülhidi öldürt diye söyle ve ol şahısta bir adama mülhidi öldür diye söylesün ve ol adam mülhidi öldürsün ve mülhid de ölsün demek olur bu surette fail olan zat-i muhatab öldürdüren ve şahs-i merkum öldürten ve ol adam öldüren ve mülhid dahi ölen olacağından her mezîdun fihin mef'ûl-i evveli mezîdun aleyhin min vechi'l-mana faili olur. Ve eğer emr-i merkum yani (te, dâl, râ) harflerinin vech-i mezkûr üzere lahik oldukları emr-i hazır mef'ul-i lâzımü't-ta'akkule müteaddî ise harfinden birinin luhûkiyle mef'ul-i gayr-i lâzımü't-ta'akkul dahi müteaddî olup ol mef'ul gayr-i

lâzımü't-ta'akkul mef'ûl-i evveli ve mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul mef'ul-i sâ'nîsi olur (Zeyd'e kitabı yazdır) gibi ki ekseriye mef'ul-i evveli hazf olunur (kitabı yazdır) gibi. Meğer mef'ul-i evveli tayin veya vukuu-i hadesin mef'ul-i evvele inhisârını işar maksûd olursa mef'ul-i lâzımu't-ta'akkulden sonraca zıkr vacib olur (kitabı Zeyd'e yazdır) gibi. İkisinin luhûkiyla bir mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî olup ol mef'ul mef'ul-i evveli ve mezîdun aleyhin mef'ul-i evveli olan mef'ul-i gayrı lâzımü't-ta'akkul mef'ul-i sâ'nîsi ve mef'ul-i sâ'nîsi olan mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul dahi mef'ûl-i sâlisî olur. Bu kısım müteaddînin dahi mef'ul-i sâ'nîsi mim, nûn, vâv, ye, hazf vacib ve mef'ul-i evvelini hazf galip olur. Meğer yine mef'ul-i evveli tayin veyahut vukuu-i fiilin kendüye inhisârını işar kasd olunursa zıkr vacib olur. (kitabı yazdır, taam bişürt kitabı Zeyd'e yazdır taam Bekr'e bişürt) gibi. Mesela kitabı yazdır demenin mahsulü bir şahsa kitabı yazdır diye söyle ve o şahıs da bir adama kitabı yazdır ve ol adam da kitabı yazdır demek olur. Ve birinci harfin tekrar luhûk ve inzimâmıyla bir mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî olup ol mef'ul-i emr-i müteaddî mezîdun fihin mef'ul-i evveli olur. Ve üç mef'ule müteaddî olan mezîd-i aleyhin mef'ul-i evveli bunun mef'ul-i sâ'nîsi ve mef'ul-i sâ'nîsi bunun mef'ul-i sâlisî ve mef'ul-i sâlisini dahi bunun mef'ul-i râbî olur. Bu kısım müteaddînin mef'ul-i sâ'nîsi ile mef'ul-i sâlisini mim, nûn, vâv, ye, hazf ve takdir vacib ve mef'ul-i evvelini hazf galip olur. Meğer yine mef'ûl-i evveli ya tayin veyahut hadesin kendüye vukuunun inhisârını işar maksûd olursa mef'ul-i (58) râbî olan mef'ul-i lâzımu't-ta'akkul den sonraca zıkr vacib olur (Kitabı yazdır, taam bişürtdürt, kitabı Bekr'e yazdır, taam Halid'e bişürtdürt) gibi. Mesela bir zata hitaben kitabı yazdır demenin mahsulü kitabı yazdır diye bir şahsa söyle ve ol şahıs da kitabı yazdır diye bir adama söylesin. Ve ol adam da kitabı yaz diye bir kimseye söylesin ve ol kimse de kitabı yazdır demek olur. Ve eğer emr-i merkum yani (tı, dâl, râ) harflerinin vech-i mezkûr üzere lahik oldukları emr-i hazır mef'ul-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul müteaddî ise ol harflerden birinin luhûkiyle bir de mef'ul-i lâzımu't-ta'akkule müteaddî olup ol mef'ul-i lâzımü't-ta'akkul evveli ve mezîd-i aleyhin mef'ul-i gayr-i lâzımü't-ta'akkulü mef'ul-i sâ'nîsi olur (o buna bak, çocuğu oyuna baktır, kendine gül âlemi kendine güldürme) gibi. Bu kısım müteaddînin mef'ûl-i evveli lâzımü't-ta'akkul olduğundan

hazf ve takdiri nadir olur. Ve ikisinin luhûk ve inzimâmlarıyla bir meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî olmağın işbu meful emr-i müte'addî-yi mezîdun fihin meful-i evveli ve mezîd-i aleyhin meful-i evvel olan meful-i lâzımu't-ta'akkul meful-i sânis ve meful-i sânis olan meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi meful-i sâlis olur. Bu kısım fiil-i müteaddînin meful-i evvelini hazf vacib olur (çocuğu oyuna baktirt) gibi. Bunun mahsulü çocuğu oyuna baktirt diye bir şahsa söyle ve ol şahıs da oyuna bak diye çocuğa söylesin ve çocuk da oyuna baksın demek olur. Ve birinci harfin tekrar luhûkiyle bir meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî olup ol meful emr-i müte'addî-yi mezîdun fihin meful-i evveli ve mezîd-i aleyhin evveli olan meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul meful-u sânis ve meful-i sânis olan meful-i lâzımu't-ta'akkul e meful-i sâlis ve meful-i sâlis olan meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkule dahi meful-i râbi olur. Bu kısım müteaddînin meful-i evveli ile meful-i sânis hazf ve takdir vacib olur (çocuğu oyuna baktirttir) gibi. Takdir-i kelam yani mahsul-i kelam çocuğu oyuna baktirt diye bir zata söyle ve ol zat da çocuğu oyuna baktirt diye bir şahsa söylesin ve ol şahıs da oyuna bak diye çocuğa söylesin ve çocuk da oyuna baksın demek olur. Ve eğer emr-i merkum iki nev meful-i müteaddî ise yani (te, dâl, râ) harflerine vech-i mezkûr üzere dahil olduđu emr-i hazır iki meful-e müteaddî ise harfeyn-i merkumeynden birinin luhûkîyle bir meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkul dahi müteaddî olup ol meful-i emr müte'addî-yi mezîdun fihin meful-i evveli ve mezîd-i aleyhinin meful-i lâzımu't-ta'akkulü meful-i sânis ve meful-i gayr-i lâzımu't-ta'akkulü dahi meful-i sâlis olur. Bu kısım müteaddînin meful-i evvelini hazf ve takdir vacib olur (Bu sözü Zeyd'e söyle, bu sözü Zeyd'e söylet, Bekr'e ver parayı, Bekr'e verdirt) gibi. Ve misal-i sânisin mahsulü dahi parayı Bekr'e ver diye bir şahsa söyle ve ol şahıs da parayı Bekr'e versin demek olur. Evveli meful-i sânis ve meful-i sânis meful-i sâlis dahi meful-i rabî olur. Bu kısım müteaddînin meful-i evveli ile meful-i sânisini hazf ve takdir vacib olur (Bu sözü Zeyd'e söylettir, parayı Bekr'e verdirttir) gibi. Bunlardan misal-i evvelin mahsulü bu sözü Zeyd'e söylet diye bir zata emret ve ol zat da bu sözü Zeyd'e söyle desin ve Zeyd de bu sözü söylesin demek olur. Ve misal-i sânisin mahsulü dahi parayı Bekr'e verdir diye bir zata söyle ve ol zat da parayı Bekr'e ver diye bir şahsa söylesin ve ol

şahıs da parayı Bekr'e versin demek olur. Ve birinci harfin tekrar mefail-i arba'asından meful-i evveli mezîdun fihin meful-i sânsî ve meful-i sânsî mezîdun fihin meful-i sâlisî ve meful-i sâlisî mezîdi- fihin meful-i râbi'i ve meful-i rabii dahi mezîdun fihin meful-i hâmisî olur. Bu kısım müteaddînin dahi meful-i evvelini ve sânsîni ve sâlisini hazf ve takdir vacib olur (bu sözü Zeyd'e söylettir, parayı Bekr'e verdirttir) gibi. Bunlardan misal-i evvelin mahsulü bu sözü Zeyd'e söylettir diye bir zata emret ve ol zat da bu sözü Zeyd'e söylet diye bir şahsa emretsin (59) ve ol şahıs da Zeyd'e bu sözü söyle desin ve Zeyd de bu sözü söylesin demek olur. Ve misal-i sânsînin mahsulü parayı Bekr'e verdirt diye bir zata söyle ve o zatın da parayı Bekr'e verdir diye bir şahsa söylesin ve ol şahıs da parayı Bekr'e ver diye bir kimseye söylesin ve ol kimse de parayı Bekr'e versin demek olur.

Tenbihât

Tenbih-i evvel

(te, dâl, râ) harfleri râ'-yı ta'diye misilli hem meful-i lâzımu't-ta'akkule te'diye edatı ve hemde meful-i gayr-i lâzımu't-te'akküle te'addiye edatı olduğu beyan-i sabıktan nümâyân olur.

Tenbih-i sânsî

Fiil-i vâhid-i Türkî'nin ancak biri mezkûr ve diğeri mahzûf ve mikdar dörde kadar meful-i gayr-i lâzımu't-te'akküle müteaddî ve mücâviz olduğu ve birden ziyade meful-i lâzımu't-te'akküle müteaddî mücâviz olduğu yine beyan-i sabıktan nümâyân olur.

Tenbih-i sâlis

Her mezîdun fihin meful-i evveli mezîdun aleyhin min vechi'l-mana faili olduğu ve meful-i sânsî dahi mezîd-i aleyhin meful-i evveli olduğu ifade-yi sâlifeden ve emsile-yi sabıkadan zahir ve aşikâr olur.

Dokuzuncu bab

Mezîdun fihi'l-lâmın ahval ve ahkâmı beyanındadır. Malum ola ki emr-i mezîdun fihi'l-lâm şol sakinu'l-evâhir mücerred ve mâ ra'z-zikr mezîdun fihlendir ki evâhirlerine hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâsdan lâm-i sakinenin luhûk ve inzimâmıyla mütedammin oldukları ahdâs tagyir ve ahdâs-i ahara tebeddül ede (de, kil, yorul, yazıl, savul) gibi imdi hurûf-i me'ânî babında beyan olunuduğu üzere lâm-i sakine bi-hasebi's-simâ isme lahik olup edat-i emr-i hazır olur (diri, diril, doğru, doğrul) gibi ve bi-hasebi'l-kıyas emr-i hazır -i mücerred ve mezîdun fihlere lahik olup hurûf-i mugayyiretü'l-ahdâsdan gâh edat-i mechuliyet ve gâh edat-i mutâva'at ve gâh edat-i lüzum olur. Ve emr-i hazır dahi mezîdun fihi'l-lâm olur. Şöyle ki lâm-i sakinenin lahik olduğu emr-i hazır ya mücerred veya mârrü'z-zikr mezîdun fihi sakinu'l-evâhirlerinden biridir. Eğer mezîdun fihi lâm-i sakine ise ancak edat-i mechuliyet olur. Bu husus (Zeyd ile söyleşin, Amr'a söylensin, Halid çıkarılsun çocuğa meme emzirilsin Zeyd söyletilsin, kitap yazdırılsın) gibi. Ve eğer mücerred ise bu surette emr-i mezîdun fihi'l-lâm eğer müştak menhî olan emr-i mücerredin (elif, he ile elif, ye, nûn, dâl, he, dâl, nûn) harfleriyle mutrif-i mefail ve müteallikâtından birine müsned ise lâm-i sakine yine ancak edat-i mechuliyet olur (Zeyd'e bakılsın, dürbün ile bakılsın, ahşamleyin yanılır, burada durulur, bundan korkulur) gibi. Ve eğer ol mücerredin meful-i lâzımü't-te'akkulüne müsned olursa ol mezîdun fihi'l-lâmın mütedammin olduğu hedes herhalde meful-i merkumun sıfatı olduğundan eğer meful-i merkumun ol hadesle ittisâfi mezîd-i aleyhin mütedammin olduğu hadesin olmağla meful'e ancak vukuu ve ta'allukundan dolayı ise lâm-i sakine yine edat-i mechuliyet olup meful-i merkum mezîdun fihi'l-lâm'ın nâ'ib-i faili olur. (taş dikilmesin, iş görülmesin) gibi. Ve eğer meful-i merkumun ol hadesle ittisâfi hem emr-i mücerredin mütedammin olduğu hadesin ol meful'e vukuundan dolayı ve hem de ol mefulün hades-i mezkûru kabulünden dolayı ise lâm-i sakine edat-i mutâva'at olup mezîdun fihi'l-lâm'ın mütedammin olduğu hades mutâva'at ve mücerredin mutazammın olduğu hades mutavaa ve meful-i fiil-i mutâva'at dahi fail mütâvi olur. (Zeyd testiye kırdı. Testi de kırıldı. Hayvanı yıktı. Suyu döktü. Hayvan da yıkıldı. Su

da döküldü) gibi. Ve eğer ol mücerredin failine müsned ise ancak edat-i lüzum olur. (Kendin değil, Zeyd'e sarıl koşa koşa yorul) gibi.

Tenbîhân

Tenbih-i evvel

Hurûf-i mugayyeretu'l-ihdâsdan edat-i mechuliyet ancak nûn-i sakine ile lâm-i sakine olup nûn-i sakineyi mechuliyet bi-hasebi'l-kıyas müteharriku'l-ahir emr-i mücerrede ve emr-i mezîdun fîhi (sîn) ve mezîdun fîhi (mîm, sîn) kısımlarına ve sakinu'l-ahir-i emr-i mücerreden lâm-i sakine ile mutrif emr-i mahsus olduğu ve lâm-i mechuliyet dahi lâm'dan başka hurûf-i sakine ile mutrif-i emr-i mücerrede ve mezîdun fîhi's-şîn ve mezîdun fîhi nûnu't-teksîr ve nûnu'l-lüzum ve nûnu'l-mutâva'at ve mezîdun fîhü'r-râ ve mezîdun fîh-i ze ra ve mezîd-i filû't-tâ ve mezîdun fîh-i dâl, râ kısımlarına mahsus idiği beşinci babda mezkûr-i tefrikadan ve bu babda mestur emsileden müstebân olur.

Tenbih-i sâni

Lâm-i sakineyi mechûliyye ancak emr-i hazır -i sakinu'l-evâhir e lahik olmağla ya ictima-i sakineyn alâ gayr-i haddihi veya ictima-i sevâkin-i selâse lâzım gelmekle emr-i merkumun ahirine ya zamme ile veya kesre ile tahrik vacib idiği şöyle ki harf-i ahir-i sakinin mâ kablindeki müteharrik mazmûm olduğu (60) surette harf-i ahîr zamme ile ve makablindeki müteharrik ya meftûh veya meksûr olduğu surette harf-i ahîr kesre ile tahrik olursa vacib edüğü emsile-yi sabıkadan ve telaffuzat-i vakıadan zahir ve nümâyân olur. (sokul, yorul, değil, kırıl, sarıl, korkulur) gibi.

Onuncu bab

Emr-i hazır -i mezîdun fîh (mim, he)nin ahval ve ahkâmı beyanındadır. Malum ola ki emr-i hazır -i mezîdun fîh (mîm) şol emr-i hazır -i mücerred ve mezîdun fîhin evâhirine (mîm) harfinin luhûkuyla mütedammin oldukları ahdâs-i vücudîye ahdâs-i ademîyyeye tebeddül ede. İmdi hurûf-i ma'ânî babında zikr

olunduğu üzere (mim) harfi emr-i hazıra ya bizzat lahik olur veyahut (elif, he) harfinden sonra lahik olur. Ve bizzat lahik olduğu surette ol emir-i mülhakun bîhin mütedammin olduğu ma'ânî-yi selâseden ya hades-i vücudîyi hades-i ademiyye tebeddül eder veyahut nisbetle ve zamanı bi'l-küllîye sulh ve tecrid eder. Eğer hades-i vücudîyi hades-i ademiyye tebeddül ederse harf-i merkum harf-i mugayyiretü'l-ahdâsdan edat-i adem-i hades olup emr-i hazır dahi mezîdun fihi (mim, he) olur (yazma, yazdırma, yadırtma, yadırtılma) gibi. Bu kısım-i hazır ancak hades-i ademiyye mütedammin olmağla (emr-i hazır -i ademî) ismiyle tesmiye olunmuştur. E'imme-yi lûgat-i Arabiyye bu kısım emrin mü'eddâsını ifade eden fiile (nehy-i hazır) tesmiye etmişler ve (mîm) harfinden hali olan emr-i hazır dahi hades-i vücudîyi mütedammin olmağla (emr-i hazır -i vücudî) ismiyle tesmiye olunmuştur. E'imme-yi lûgat-i Arabiyye bu kısım emrin mü'eddâsını ifade eden fiile dahi (emr-i hazır ve emr-i muhatab) tesmiye etmişlerdir. Bu surette emr ile nehy beyninde fark hades cihetiyle olacağından lâ-yı nâhiyenin medlûlü olan adem-i hâleti hadese ve nisbet-i talebeye dahi adem-i mezkûre musallat olur (ve aleyna'l-belâğ ve aleyke's-şükr). Ve eğer nisbetle zamanı tecrid eder ise hurûf-i mugayyiretü'n-nisbe aksamından edat-i masdar-i muhaffef olur (Her şeyi söylemeden söylemesi iyidir.) gibi. Ve (mîm) harfiyle mutrif olan masdara (masdar-i muhaffef) tesmiye olunmuştur. Bu surette edat-i adem-i hades ile edat-i masdar-i muhaffef lafzen müttahid ve takdirene muhtelif olurlar ve (mîm) harfi emr-i hazıra (elif, hâ) harfinden sonra lahik olduğu surette ol emrin mütedammin olduğu hadesde kâin mana imkân ve makdûriyeti nez ve ademiyye tebdil etmekle edat-i adem-i makdûriyet bu kısım emr-i ademiyyenin ma'adâsı lisân-i Arabda lafz-i mürekkebe ile te'diye olunur. Ve bu da mahfi olmaya ki iş bi mezîdun fihi eğerçi emr-i hazır -i mezkûre (elif, he) harfinden sonra lahik ise de bi-hasebi'l-hakîka mahzûf ve mukadder (bil) emrine bizzat lahik olmuş olduğundan emr-i ademiyyü'l-iktidar kısmı lafzen müfred ve mana-yı mürekkebe olmuş olur. Zira (yazama, söyleyeme) emirleri fiil-asl (yazabilme, söyleyebilme) olup Memâlik-i Osmâniyyede müstamel-i lugatte (bil) emri li-ecli't-tahfîf hafz olunmuştur ki kâffe-i ahval inşallahu'l-mennân maksad-i râbide ef'âl-i mürekkebenin ahval ve ahkâmını beyan sırasında zikr ve beyan olunur.

On birinci bab

Fiil-i emrin sîga-yı mütenevvi'a-yı muhtelifü'l-ünvânâtı ve ahkâm-i mahsusa ve ahval-i müşterekesi beyanındadır. Evvela malum ola ki emr-i hazır -i mücerred müfred-i ahirine hurûf-i mugayyiretu'l-ihdâs ismiyle müsemmâ olan sâlifü'l-beyan işbu (şın, sin, he, mim, sin he, nûn, râ, zı râ, te, dâl, râ, lâm, mim, he) harfleri tavi ede ve ebvâb-i sabıkada tasrih ve işar olunduğu üzere birden altıya kadar lahik ve münzam olmağla birinin luhûkiyle mezîdun fihi harf-i vâhid olur (söyle, ağsa, gülümse, yazma) gibi. Ve ikisinin luhûkiyle mezîdun fihi harfân olur (söyleşytir) gibi. Ve üçünün luhûkiyle mezîdun fihi selâse ahurf olur (yazdırma) gibi. Ve dördünün luhûkiyle mezîdun fih-i erba'a-i ahurf olur (söyleştirtme) yazdırttırma) gibi. Ve beşinin luhûkiyle mezîdun fih-i hamse ahurf olur (söyleştirtirme, yazdırttırılma) gibi. Ve altısının luhûkiyle mezîdun fihi sitte ahurf olur (söyleştirtirilme, gülümsettirilme) gibi. Ve yine kirâren mirâren zikr olunduğu üzere emr-i hazır -i müfred gerek mücerred gerek mezîdun fihi mârrü'z-zikrlerden biri olsun ahirine edat-i gaybetden (sin, vâv, nûn, sin, vâv, nûn, lâm, râ, elif, he, elif, he, lâm, râ,) harflerinin luhûk ve inzimâmıyla müfred gaib ve cem-i gaib sığalarına mütebeddel ve mütehavvel olur (böyle okusun yazsunlar **(61)** okuya yazalar) gibi ve zemâ'ir-i muttasıla müsned-i ileyhden cem-i muhatab zamiri olan (elif, kef) zamirinin ve cemu'l-cem olan (elif, kez, zı) zamirinin inzimâm ve ittisâlleri ile emr-i hazır cem-i sığasına mütehavvel olur (yazınız, söyleyin, söyleyiniz) gibi. Ve (elif, he) harfiyle mutrif emr-i gaib-i müfred ahirine mâ ra'z-zikr (lâm, râ) harfinin luhûkiyle cem-i gaib sığasına mütehavvel olduğu gibi zamirlerin ittisâlleriyle ez-ser-nev emr-i hazır müfred sığasına ve emr-i hazır -i cem ve emr-i mütekillim-i vahde ve emr-i mütekillim-i ma'a'l-gayr-i sığalarına dahi mübeddel ve mütehavvel olur (söyleye, söyleyeler, söyleyesin, söyleyesiniz, söyleyelim, söyleyevüz) gibi. Pes takrîr-i sabıkdan müstefâd olduğu cevihle fiil-i emir-i ıstılahımızda nisbet-i talebiyyeyi mutazammin olan fiil olmuş olur. Nisbet-i merkume gerek isti'lâ'ye olsun gerek iltimasıyla olsun gerek dua'ye olsun ve me'mûriye olan hades-i matlûb gerek vücudî olsun gerek adem-i olsun ve me'mûr olan zat dahi gerek muhatab gerek gaib gerek

mütekellim-i emr olsun bu üç nev me'mûr olan zatdan her biri gerek vâhid olsun gerek müteaddîd olsun bu surette fiil-i emr-i Türkî hem fiil-i emr-i Arabiyye ve hem fiil-i nehy-i Arabiyye şâmil olduğundan başka lisân-i Arabda nazîri olmayan fiil-i emr-i ademiyyü'l-iktidara dahi şâmil olur ve yine takrîr-i sabıktan müstebân olduğu vecihle fiil-i emr-i vücudi ve fiil-i emr-i adem-i ve fiil-i emr-i ademiyyü'l-iktidardan her biri ikişer kısma münkasım olur. Kısım-i evvel emr-i hazır -i müfred ve (elif, kef) zamirinin ittisaliyle cem-i muhatab sigasına ve (sin, vâv, nûn, sin, vâv, nûn, lâm, râ) harflerinin luhûk ve inzimâmlarıyla müfred-i gaib ve cem-i gaib sigalarına mütebeddel ve mütehavvel olanlardır(yaz, yazma, yazama, yazın, yazmayın, yazamayın, yazsın, yazmasın, yazamasın, yazmasınlar, yazmasınlar, yazamasınlar) gibi ve kısım-i sâni (elif, he) harfiyle mutrif emr-i gaib-i müfred ve (lâm, râ) harfinin luhûkiyle cem-i gaib sigasına ve (sin, kef, elif, mim, lâm, mîm, yâ, vâv, zâ) zamirlerinin ittisâlleriyle müfred muhatab cem-i muhatab ve müfred mütekellim ve cem-i mütekellim sigalarıyla mütehavvel olanlardır (yaza, yazmaya, yazamaya, yazalar, yazamayalar, yazamayalar, yazasın, yazamayasın, yazamayasın, yazasınız, yazamayasınız, yazamıyasınız, yazayım yazamayayım, yazamayayım yazalım, yazamayalım, yazamayalım yazıver, yazamayıver, yazamayıver) gibi.

TIPKIBASIM

حاضر مجرد عرفینک اقسامی

ایمدی امر حاضر مجرد مقدمه ذکر اولدیبغی اوزره یا مجرد حقیقیدر و یا مجرد عرفیدر امر مجرد حقیقی
 بنفسه نسبت امریه خطاییده دلالت ایده (کول آغله ارا بول اوقو یاز بی ایچ) کبی امر مجرد عرفی حروف
 امریه اسمیه اسمی اشبو (ت ده ر رقه یار که سه سرق یاک قریا کر ل له لن مسه ن وار) حرفلرینک انضمامیه
 نسبت امریه خطاییده دلالت ایده (کوزت اوکرت قیجده قعشده وزرده فسله اور بارقار قارار صارار
 یادرقه اسر که صوسه بنسه اقسر اوکسور اجق بکک کوزک فشقر خشقر پوسکر توسکر دریل ازال
 چوغال کوزله صوله هارله قارمله صابوله حرکه له غیر تلن سمزلن کورمزلن بیئلزلن برامزلن ازمسه طائیمسه
 اوکرن کوچن صوار) کبی وینه مقدمه اشعار اولدیبغی اوزره مار الذکر اون نوع حروف مغیره الاحداث
 و مغیره النسبه دن قیاسی قسملرینک کافه سی و سماعی قسملرینک چوغنی و (ایدی ایس ایسه) فعالری امر مجرد عرفی به
 دخی لاحق و متصل اولمیرله امر مجرد حقیقیدن اصاغه اولنان مزیداتک و مار الذکر بکریمی برنوع مشتقاک پک چوغنی
 امر مجرد عرفیلردن دخی اصاغه و افراغ اولنورلر پس بوسیبیدن امر مجرد حقیقی مشتق منه حقیقی و امر مجرد
 عرفی مشتق منه اضافی اولور و بوده مخفی اولیمه که اون درت نوع حروف امر به دن (ده سه قریا کر) حرفلری
 انجیق اصواته و (له لن) حرفلرین ماعداسی انجیق اسماء ترکی الاصله و (ان) حرفی هم اسماء ترکی الاصله و هم اسماء
 منقولیه و (له) حرفی هم اسماء ترکی الاصله و هم اسماء منقولیه به و همده اصواته لاحق اولور **انکبجی باب**
 امر حاضر مزید فیہ الشینک احوال و احکامی بیاننده در معلوم اوله که امر حاضر مزید فیہ الشین شول امر حاضر مجرد
 حقیقی و عرفیدر که اخرینه حروف مغیره الاحداث (ش) حرفنک یعنی شین ساکنه نک سماا لحوق و انضمامیه متضمن
 اولدیبغی حدث تغیر ایدرک اتی البیان اتی نوع حدثه تبدل و تحول ایده تفصیلی بوکه امر مزید فیہ الشینی بحسب
 السماع یا فاعل واحده اسناد جائز اولور و یاخود فواعل متعدده به صریحاً و یا ضمناً اسناد لازم اولور و متعدده
 اسناد لازم اولدیبغی صورته اول فواعل متعدده نک اصل فعلده مشارکتلی اولمقله مشارکت مرقومه یا معیت
 و مساوات طریقله در و یا مقابله و مغالبه طریقله در و صور ثلثه امر مزید فیہ الشین یا امر مجرد لازم
 مشتدر و یا مفعول غیر لازم التعقله متعددن مشتدر و یا مفعول لازم التعقله متعددن مشتدر و یاخود مفعولین
 مرقومینه متعددن مشتدر ایمدی مزید فیہ الشینی فاعل واحده نسبت جائز اولدیبغی صورته اول مزید فیہ
 الشین اگر لازم و یاخود مفعول غیر لازم التعقله متعددی اولان امر مجرددن مشتق ایسه شین مرقومه اولمجردک
 متضمن اولدیبغی حدثی کاله ابلاغ ایتمکین اداة مبالغه حدث اولور (قوفاقیردی قیرشدی ایش کوجلدی
 کوجلدی اوجاق طوندی طونشدی یاره بتدی بشدی زید بوراره چیقدی چیقشدی) کبی و اگر مفعول لازم
 التعقله متعددی امر مجرددن مشتق ایسه متضمن اولدیبغی حدثی هم کاله ابلاغ و همده مفعول مرقومی اقتضادن منع
 ایتمکله هم اداة مبالغه حدث و هم اداة لزوم اولور (زید بکری صیقدی صیقشدردی بکر خالدی ارادی صوردی
 اراشدردی صورشدردی) کبی و اگر ایکی نوع مفعوله متعددی امر مجرددن مشتق ایسه متضمن اولدیبغی حدثی
 هم یه کاله ابلاغ و همده مفعول لازم التعقلی اقتضادن منع ایتمکله هم یه اداة مبالغه و همده من وجه اداة لزوم اولور
 (زید اتکئی چاموره بولادی زیدک اتکئی چاموره بولاشدی اتکینی یاغنه بولادی اتکئی یاغنه بولاشدی) کبی
 و مزید فیہ الشینی و لو ضمناً فواعل متعدده به اسناد لازم اولوب اول فواعلک اصل فعلده مشارکتلی یعنی امر مجردک
 متضمن اولدیبغی حدثه مشارکتلی معیت و مساوات طریقله اولدیبغی صورته اگر لازم و یا مفعول غیر لازم
 التعقله متعددی امر مجرددن مأخوذ و مشتق ایسه شین مرقومه اول امر مجردک متضمن اولدیبغی حدثک هم فواعل متعدده
 بیئلرنده معیت و مساوات طریقله مشترک ایدیکنی و همده ابلاغ ایدیکنی اشعار ایتمکله هم اداة مشارکت معیه و هم اداة

حاضر مجرد عرفینک اقسامی

ایمدی امر حاضر مجرد مقدمه ذکر اولدیغی اوزره یا مجرد حقیقیدر و یا مجرد عرفیدر امر مجرد حقیقی
بنفسه نسبت امریه خطایه به دلالت ایده (کول آغله ارا بول اوقو یاز بی ایچ) کبی امر مجرد عرفی حروف
امریه اسمیه مسمی اشبو (ت ده ر رقه یار که سه سیر ق یاک قریا کر ل له لن مسه ن وار) حرفینک انضمامیه
نسبت امریه خطایه به دلالت ایده (کوزت اوکرت قچرده قعشده وزرده فسله اور بارقار قازار صارار
یادره اسر که صوسه بنسه اقسر اوکسور اجق بکک کوزک فشقر خشقر پوسکر توسکر دریل ازال
چوغال کوزله صوله هارله قاره صابونله حرکه له غیر تیلن سوزلن کورمزینن بیلزلن برامزینن ازمسه طالتیمسه
اوکرن کوجن صوار) کبی وینه مقدمه اشعار اولدیغی اوزره مار الذکر اون نوع حروف مغیره الاحداثدن
ومغیره النسبه دن قیاسی قسملرنک کافه سی وسماعی قسملرنک چوغنی و (ایدی ایتمه ایسه) فعلری امر مجرد عرفی به
دخی لاحق و متصل اولمیه امر مجرد حقیقیدن اصاغه اولنان مزیداتک و مار الذکر بکری برنوع مشتقاتک پک چوغنی
امر مجرد عرفیلر دن دخی اصاغه و افراغ اولنورلر پس بوسبیدن امر مجرد حقیقی مشتق منه حقیقی و امر مجرد
عرفی مشتق منه اضافی اولور و بوده مخفی اولمیه که اون درت نوع حروف امریه دن (ده سه قریا کر) حرفی
انجق اصواته و (له لن) حرفلر دن ماعداسی انجق اسماء ترکی الاصله و (ان) حرفی هم اسماء ترکی الاصله و هم اسماء
منقولیه و (له) حرفی هم اسماء ترکی الاصله و هم اسماء منقولیه و همده اصواته لاحق اولور * ایکنجی باب *
امر حاضر مزید فی الشینک احوال و احکامی بیاننده در معلوم اوله که امر حاضر مزید فی الشین شول امر حاضر مجرد
حقیقی و عرفیدر که آخرینه حروف مغیره الاحداثدن (ش) حرفنک یعنی شین ساکنه نک سماجا لحوق و انضمامیه متضمن
اولدیغی حدث تغیر ایدرک اتی البیان اتی نوع حدثه تبدل و تحول ایده تفصیلی بوکه امر مزید فی الشین بحسب
السماع یا فاعل واحده اسناد جائز اولور و یا خود فواعل متعدده به صریحاً و یا ضمناً اسناد لازم اولور و متعدده
اسناد لازم اولدیغی صورته اول فواعل متعدده نک اصل فعلده مشارکتلی اولغله مشارکت مرقومه یا معیت
و مساوات طریقله در و یا مقابله و مغالبه طریقله در و صورثله امر مزید فی الشین یا امر مجرد لازم
مشتقدر و یا مفعول غیر لازم التعقله متعددن مشتقدر و یا مفعول لازم التعقله متعددن مشتقدر و یا خود مفعولین
مرقومینه متعددن مشتقدر ایمدی مزید فی الشین فاعل واحده نسبت جائز اولدیغی صورته اول مزید فی
الشین اگر لازم و یا خود مفعول غیر لازم التعقله متعددی اولان امر مجرددن مشتق ایسه شین مرقومه اولجرددن
متضمن اولدیغی حدثی کاله ابلاغ ایتکین اداة مبالغه حدث اولور (قوغا قیردی قیرشدی ایش کوجلدی
کوجلشدی او جاق طوندی طونشدی یاره بندی پشدی زید بوراره چیقدی چیقشدی) کبی و اگر مفعول لازم
تعقله متعددی امر مجرددن مشتق ایسه متضمن اولدیغی حدثی هم کاله ابلاغ و همده مفعول مرقومی اقتضادن منع
ایتکله هم اداة مبالغه حدث و هم اداة لزوم اولور (زید بکری صیقدی صیقشدردی بکر خالدی ارادی صوردی
اراشدردی صورشدردی) کبی و اگر ایکی نوع مفعوله متعددی امر مجرددن مشتق ایسه متضمن اولدیغی حدثی
هم یه کاله ابلاغ و همده مفعول لازم التعقلی اقتضادن منع ایتکله هم یه اداة مبالغه و همده من وجه اداة لزوم اولور
(زید ایتکی چاموره بولادی زید ایتکی چاموره بولاشدی ایتکی ایاضنه طولادی ایتکی ایاضنه طولاشدی) کبی
و مزید فی الشین و لوضناً فواعل متعدده به اسناد لازم او اب اول فواعلک اصل فعلده مشارکتلی یعنی امر مجردن
متضمن اولدیغی حدثه مشارکتلی معیت و مساوات طریقله اولدیغی صورته اگر لازم و یا مفعول غیر لازم
تعقله متعددی امر مجرددن مأخوذ و مشتق ایسه شین مرقومه اول امر مجردن متضمن اولدیغی حدثک هم فواعل متعدده
بیلننده معیت و مساوات طریقله مشترک ایدیکنی و همده ابلاغ ایدیکنی اشعار ایتکله هم اداة مشارکت معیه و هم اداة

مطرف امر حاضر دخی مزید فيها اولم بله تخفیفاً مزیدات نامیه اولمشدر که هر برینک احوالی ابواب اتیده
مفصلاً ذکر و بیان اولنه جقدر نه که ائمه لغت عربیه ماضی مجرد عربینک متضمن اولدیغی حدیثی تغییر این
حرفلرک بولدیغی ماضیلره و مشتقاتنه (مزیدات) تسمیه ایشدر * نوع نانی * امر حاضر مرقومک متضمن
اولدیغی معانی ثلثدن یا انجیق نسبت امریه بی و یا نسبتله بیه زمانی تغییر ایدوب اجتماعلری متمنع اولان اشبو (ایچی
اه جق یا اه جک اش ان اوز تی تمج ج جه در ز سو سق ق یاک قه یاکه قی یاک قی یاک قی یاک قی یاک قی یاک قی
یاکن قون قین یا کون کین قو که م مه میج مج مور مق یامک مق یامک ملی مال یا مان ن) حرفلر بدر که
سماعاً و قیاساً امر حاضر مجرد و مزیدله منفرد الاحق اولوب اول امرلرک متضمن اولدیغی معانی ثلثدن کاه انجیق
نسبتی و کاه نسبتله بیه زمانی تغییر ایتکله (حروف مغیره النسبه) اسمیه تسمیه اولنش و بو حرفلرک حقوق و انضمامیه
امر حاضر مجرد و مزید فیلدن مأخوذ اولان اوتوز ایکی نوع مشتقاتک صیغ مختلفه سی بطریق الاشتراک و الترادف
اون سکر نوع معانی کلیده مستعمل اولغله مشتقات مرقومه لتسمیات متداخله ایله اون سکر قسمه تقسیم و هر قسم
بر اسم ایله توسیم اولمشدر شویله که بر قسمته مصدر تسمیه اولمشدر که (مصدر اصلی) و (مصدر محفف)
و (مصدر مؤکد) قتلرینه منقسمدر (یازمق سونلک یازمه سونله یازمق سونلکک) کبی و بر قسمته حاصل
مصدر و مصدر نوعی تسمیه اولمشدر (یازش سوبلیش) کبی و بر قسمته فعل حالی تسمیه اولمشدر (یازبور
سوبلیور) کبی و بر قسمته مستقبل مرجو النسبه تسمیه اولمشدر (یازار سوبلیز) کبی و بر قسمته مستقبل مجزوم النسبه
تسمیه اولمشدر (یازه جق سوبلیه جک) و بر قسمته مؤکد النسبه تسمیه اولمشدر (یازبیردر) کبی و بر قسمته
فعل مربع النسبه تسمیه اولمشدر (یازملی) کبی (اکلرم یازملیدر یازملی ها یازملیده حالی کورملی) کبی و بر قسمته صفت
حادثه تسمیه اولمشدر (یازان) کبی و بر قسمته مبالغه صفت حادثه تسمیه اولمشدر (یازبیچی اوقوبیچی) کبی و بر قسمته
صفت ثابت تسمیه اولمشدر (قریق کسک قریق کسکین اولقون دوشکون بورقه صاغلام ششمان اوزون)
کبی و بر قسمته مبالغه صفت ثابت تسمیه اولمشدر (کولج اوصانج اوشانکج اوتانقن اوشانکن صولوغن بوروکن
کزانتی) کبی و بر قسمته اسم مصدر تسمیه اولمشدر (قراری قیراری بولانتی بورونتی قازانج سونج یاقشیق
استک طالنه صایقی کورکی اویقو الیم صاتم اولوم دیریم) کبی و بر قسمته مبالغه اسم مصدر تسمیه اولمشدر
(اولاد صاغناق کورهک) کبی و بر قسمته اسم موصوف تسمیه اولمشدر (ایلنتی توتسو صاریق سکک التی
ورکی طاقیم یاغور یا کلنج طالق) کبی و بر قسمته اسم مکان فعل تسمیه اولمشدر (اقتی کجید قوناق قیشلاق
کزاک سزاک بورقج صوقوم یاتیم اتلامج طولامج بیرنج باصدمق طوته مق قاجه مق انغان کسمان) کبی
و بر قسمته اسم زمان فعل تسمیه اولمشدر (یاتسو) کبی و بر قسمته اسم آلت فعل تسمیه اولمشدر (قیساج طبقاج
بیچاق کورک الهک بیچق سوزکی قاشاغی یله کی باتلانج سوزکج) کبی و بر قسمته اسم اثر فعل تسمیه اولمشدر
(قیرینتی کسنتی قرنتی سپورونتی بوتقه جکشم دیلیم جکشم ک قیق کسک قوصق) کبی اشبو اون سکر
قسمدن هر برینک احوالی دخی مقصد ثلثده بر باده مفصلاً ذکر و بیان اولنه جقدر و بوده معلوم اوله که افعال
نافعه دن (ایندی ایش ایسه) فعلاری امر حاضر ایله افعال ثلثدن مرکب اولان فعلار من جهة المعنی بسیط اولمقین
منزله لرنده اولمقین و بوسبیدن امر حاضر ایله افعال ثلثدن مرکب اولان فعلار من جهة المعنی بسیط اولمقین
امر حاضر ایله (ایندی فعلندن مرکب اولان فعله) ماضی محسوس النسبه) و (ایمش) فعلندن مرکب اولان فعله
(ماضی منقول النسبه) و (ایسه) فعلندن مرکب اولان فعله (فعل مثلث النسبه) تسمیه اولمشدر (یازدی یازمش
یازسه) کبی بونلرک دخی احوالی مقصد ثلثده مار الذکر اون سکر نوع مشتقات بسیطه دنصکره اوج باده ذکر
اولنه جقدر

اداة امر حاضر مصغر الطلب دخی اولور (از مسه آجیمسه اکشمیسه طاکیمسه) کی اشوایی حرفک کافه
 احوالی باب تصغیرده فصلایان اولند جقدر * بشنجی باب * مزید فیه اونک احوال واحکامی پاننده در
 معلوم اوله که امر حاضر مزید فیه النون شول امر حاضر مجرد و مزید فیه (سه) و مزید فیه (سه) در که
 اخر ینه حروف مغیره الاحداث نون ساکنه تک سماعاً و قیاساً لحوق وانضمامیه متضمن اولدقبری احداث
 تغیر ایدرک هر بری اتی البیان بش نوع احداثه تبدل ایده تقصیل بودر که حروف معانی باینده اجالا بیان اولدینغی
 اوزره نون ساکنه بحسب السماع بعض اسمه لاحق اولوب بعض صورتده اداة امر حاضر اولور (اوکران
 اوزان کوجان) کی و بعض صورتده حروف مجتلبه دن او اور (بونلر اونلر) کی و بحسب السماع والقیاس
 بعض امره لاحق اولوب بعض صورتده حروف مغیره للنسبه دن کاه اداة صفت نایبه اولور (اوزون آدم) کی و کاه
 اداة اسم موصوف او اور (توتون) کی و بعض صورتده حروف مغیره الاحداث کاه انجیق اداة تکثیر اولور
 (باقین کزین) کی و کاه اداة تکثیر مع الازوم اولور (اران کین) کی و کاه اداة مطاوعت اولور (زیده
 کورون) کی و کاه اداة لزوم اولور (صویون) کی و کاه اداة مجهولیت اولور (بویله جه بلانسون اوقونسون
 یلنسون) کی شویله که نون ساکنه حروف مغیره الاحداث اولدینغی صورتده لاحق اولدینغی امر حاضر یا
 مجرد در و یا مزید فیه (سه) و مزید فیه (سه) در اگر مزید فیه (سه) و مزید فیه (سه) او اورسه نون
 مرقومه انجیق اداة مجهولیت اولور (زید بوندن اغسه دی بوندن اغسه نور بورده کولومسه نور) کی و مجرد
 اولدینغی صورتده یا لازم در و یا مفعول غیر لازم التعلله متعددر و یا مفعول لازم التعلله متعددر و یا مفعولین
 مذکور ینه متعددر اگر لازم ایسه یعنی امر حاضر مزید فیه النون امر مجرد لازم منشتق ایسه بصورتده
 مزید فیه النون یا مجرد مشتق منهک فاعلنه مسنددر و یا خود (ایله این ده دن) حرف فیه مطرف
 مفاعیل و متعلقات فعلدن برینه مسنددر اگر فاعلنه مسند ایسه نون ساکنه مشتق منهک متضمن اولدینغی حدتی
 تکثیر ایتکله اداة تکثیر فعل اولور (بورده کزین) کی که چوق کز دیمک اولور و اگر متعلقات مذکورده دن
 برینه مسند اولورسه مزید فیهک متضمن اولدینغی حدت اولتعلاتک صفتی اولغله نون لاحق اداة مجهولیت اولور
 (یاتقله او یونور کوندزین او یومز بورده او یونور بویله دردن اونلر) کی و اگر مفعول لازم اتعلله متعدی امر
 مجرد دن مشتق ایسه بصورتده مزید فیه النون باینه مشتق منهک فاعلنه مسنددر و یا ذکر اولنار مفعوله
 مسنددر اگر فاعلنه مسند ایسه نون ساکنه یسه اداة تکثیر فعل اولور (زیده باقین) کی هر طرفه باقی دیمک
 اولور و اگر مفعول مذکورده مسند اولورسه مزید فیه انونک متضمن اولدینغی حدت وجه اتی البیان اوزره
 اولمفعولک صفتی اولغله نون لاحق اداة مجهولیت اولور (زیده کولونسون بکره اغانسون) کی و اگر مفعول
 لازم التعلله متعدی امر مجرد دن مشتق ایسه بصورتده مزید فیه النون یا امر مجردک ینه فاعلنه مسنددر و یا خود
 مفعولنه مسنددر اگر فاعلنه مسند ایسه نون لاحق بعض امرک متضمن اولدینغی حدتی مفعول مذکور اقتصادن
 حجب ایتکله انجیق اداة لزوم اولور (اوکون برنه چکغه صابونلان) کی بونلر کندیکی اولک بیرمه چکمه صابونه
 دیمک اولغله بوطاق افعال لازمه افعال منعکسه اولور و بعض امرک متضمن اولدینغی حدتی هم مفعول مذکور
 اقتصادن حجب وهم اول حدتی بالاصله و مفعول متروکی بالتبع تکثیر ایتکله هم اداة لزوم و همده اداة تکثیر فعل
 اولور (روبه تی کین) کی که متعدد روبه تی دیمک اولور و اگر مفعول مذکورده مسند اولورسه بصورتده
 مزید فیهک متضمن اولدینغی حدت اولمفعولک صفتی اولغله نون لاحق کاه اداة مجهولیت و کاه اداة مطاوعت اولور
 شویله که مزید فیهک متضمن اولدینغی حدتک اول مفعول ایله قیامی امر مجردک متضمن اولدینغی حدت متعدبک انجیق
 اولمفعوله قلمتی سببیه اولدینغی اشعار اولورسه نون لاحق اداة مجهولیت اولور (کتاب اوقونسون طاش
 وارلسون اجاجلر طو بلنسون) کی و اگر مزید فیهک متضمن اولدینغی حدتک اولمفعول ایله قیامی هم امر مجردک

مبالغه حدث اولور (ایگله ایگلتک باقی باقیشت کول کولشت اغله اغلشت) کبی واکر مفعول لازم
 التعلیه متعدی امر مجرددن مشتق ایسه شین مرقومه اولدنگ هم فواعل یئنده وجه مذکور اوزره مشترک ایدیکنی
 اشعار وهم مفعول مرقومی اقتضاسنی سلب ایتمکله هم اداة مشارکت معیه وهم اداة لزوم اولور (زیدی بوراده
 اگله بگله بوراده اگلتک بگلتک) کبی واکر مفعولین مرقومینه متعدی امر مجرددن مشتق ایسه شین مزبوره
 اولدنگ هم ینه فواعل یئنده مشترک ایدیکنی اشعار وهده نتیجی مفعول لازم التعلی اقتضاسنی سلب ایتمکله هم
 اداة مشارکت معیه وهم من وجه اداة لزوم اولور (بونزی بورایه طویلا بورایه طولیشک) کبی و مزید فیه
 الشینی فواعل متعدیه ولوضناً اسناد لازم اولوب اول فواعلک اصل فعلده یعنی امر مجردک متضمن اولدیغی حدثه
 مشارکتلی بطریق المقابله والمغالیه اولدیغی صورته اکر امر مجرد لازمیدن مشتق ایسه شین ساکنه مذکوره اول
 حدثک ابلغ ایدیکنی دخی اشعار ایتمکله هم اداة مشارکت بطریق المقابله وهم اداة مبالغه حدث اولور (قوش
 قوشوشک) کبی واکر مفعولین مذکوریندن برینه متعدی امر مجرددن مشتق ایسه شین مرقومه اولدنگی متعدی
 اولدیغی مفعولی اقتضادن دخی سلب ایتمکله هم ینه اداة مشارکت بطریق المقابله وهم اداة لزوم اولور (زیدی
 جک زید ایله چکشک بگری بوزکوردوک بگریله بوزشک کوروشک دوکوشک خالد فسلده خالد ایله فسلده
 شک) کبی واکر ایکی نوع مفعوله متعدی امر مجرددن مشتق ایسه شین مرقومه اول حدثی مفعول غیر لازم
 التعلی اقتضادن سلب ومنع ایتمکله هم ینه اداة مشارکت بطریق المقابله والمغالیه وهم من وجه اداة لزوم اولور
 (بوسوزی زید سوبله بوسوزی زید ایله سوبلش سوسوبلشک) کبی (مهمه) شین مرقومه اداة مشارکت
 بطریق المقابله والمغالیه اولدیغی صورته اکر اصل فعلده مشارک اولان متعددن هربری صریحاً فاعل اولورسه
 قغیسنک بادی فعل اولدیغی یئندمن (بونر قوشوشونر چکشونر سوبلشونر) کبی واکر اول
 متعددن بری صریحاً و دیگری ضمناً فاعل اولورسه فاعل صریحک بادی فعل اولدیغی مستفاد اولور (زید
 عمرو ایله قوشوشون بونر اونر ایله کوروشون بگریله سوبلش) کبی * تنبیه * شین ساکنه ننگ
 لاحق اولدیغی امر متحرک الآخر اولدیغی صورته اول متحرک علی حاله ایشا اولدیغی (راشدر سوبلشدر
 اغله شلم طولاشم) کبی وساکن الآخر اولوب ماقبلی مضموم اولدیغی صورته اول ساکنک ضمیه ایله متحرک
 اولدیغی (کولوشک کوروشک) کبی و ماقبلی مکسور و یا مفتوح اولدیغی صورته حرف اخیر ساکنک کسره
 ایله متحرک اولدیغی (کیریشک چکشک) کبی تلفظت واقعدن ظاهر اولور * اوچینجی باب * امر
 حاضر مزید فیه (سه) ننگ حوال و احکامی بیانده در معلوم اوله که مزید فیه (سه) شول امر حاضر مجرددر که
 بحسب السماع اخیریه (سه) حرفنک لُحوقیه متضمن اولدیغی حدث تغیر و کندوسندن اقل واصغر حدثه تبدل ایله
 (اغ اغسه) کبی بحسب اللغة افارج اول دیمکدر (فائده) سه حرفی امره لاحق اولوب امرک متضمن اولدیغی
 حدثی تغیلل ایله تغیر ایتمکین حرف مغیره الاحداثدن اداة تصغیر حدث اولدیغی کبی بحسب السماع بعض اسمه دخی
 لاحق اولوب اول اسمه هم نسبت امریه خطایه بی احداث وهم نسبت امریه ننگ مرجعی اولان معنای طلبی تصغیر
 ایتمکله اداة امر مضغ الطاب دخی اولور (صوسه طوزسه بنسه) کبی بونر صوبه طوزه استرجم اول بنه
 دیر کبی اول معنایزه در * دردیجی باب * مزید فیه (سه) ننگ احوالی بیانده در معلوم
 اوله که امر حاضر مزید فیه (سه) شول امر حاضر مجرددر که بحسب السماع (سه) حرفنک لُحوق وانضمامیه
 متضمن اولدیغی حدث تغیر و کندوسندن اقل حدثه تبدل و تحول ایله (کولومسه قینامسه) کبی کولرجم
 قینارجم اول دیمکدر (فائده) سه حرفی امره لاحق اولوب امرک متضمن اولدیغی حدثی تغیر و تصغیر ایتمکله
 حرف مغیره الاحداثدن اداة تصغیر حدث اولدیغی کبی بحسب السماع بعض اسمه دخی لاحق اولوب اول اسمه
 نسبت امریه خطایه بی احداث و نسبت امریه ننگ مرجعی اولان طلبی تصغیر ایتمکله مار الذکر (سه) حرفی کبی

واکر مفعول غیر لازم التعلفه متعدی ایسه راه سا کنه نك حوقيله مفعول لازم التعلفه دخي متعدی اولور (پورابه چیق
 قاج زیدی پورابه چقار قاجر) کبی واکر مفعول لازم التعلفه متعدی ایسه اول رانك حوقيله مفعول غیر لازم التعلفه
 دخي متعدی اولور (صوبی ایچ زیده صوبی ایچور) کبی بوصورنده راه سا کنه مرقومه هم مفعول لازم التعلفه تعدیه
 اداتی اولور وهم مفعول غیر لازم التعلفه تعدیه اداتی اولور * یدنجی باب * امر حاضر مزیدیه
 (زر ک) احوال واحکامی بیانده در معلوم اوله که امر حاضر مزیدیه (زر) شول امر حاضر مجرد در که اخرینه
 حروف مغیره الاحداثن (زر) حرفنك حوقيله متضمن اولدیغی حدث تغیر وحدث اخره تبدل ایده ابدی حرف
 مذکور بحسب السماع امر حاضر مجردن انجی (ام) امر بنه لاحق اولوب اول امره لاحق اولان (در) حرفی
 مثالی امر مرقومی مفعول غیر لازم التعلفه دخي متعدی قیلغین انجی مفعول غیر لازم التعلفه تعدیه اداتی اولور (چو جتی
 مدهی امسون اناسی چو جوغه مدهی امسون امدرسون طنبیه بارهی امدر) کبی شو قدر که اشعار اولدیغی
 اوزره (ام) امری (زر) حرفیه متعدی اولدیغی صورته مفعول لازم التعلفی بحسب السماع انجی (مه) اسمی
 اولدیغندن انحصار مذکور قرینه سبله اکثریا اول مفعول لازم التعلفی حذف و مفعول غیر لازم التعلفی اونك مقامته
 اقامه ایدر (چو جوغنی امزر) کبی که چو جوغه مدهی امزر تعدیرنده اولور * تنبیه * (امزر) امری
 اخرینه کاف سا کنه نك حوقيله بحسب السماع اسم الت فعل اولدیغی صورته حرف مذکور شطر اخری بولنان
 راه سا کنه نك حذف اولدیغی حروف محذوفه باندن ظاهر اولور (امزیک) کبی * سکرنجی باب * امر
 حاضر مزیدیه التانك و مزیدیه (در) ک احوال واحکامی بیانده در معلوم اوله که امر حاضر مزیدیه اولان مزید
 فیه (در) شول امر حاضر مجرد و مزیدیههای مارالذ کرلدر که او اخرینه ناه سا کنه نك و (در) حرفنك حوق
 وانضمام لیه متضمن اولدقلى احداث تغیر و احداث اخره تبدل ایده (اوقوت یازدر اوقوتدر یازدرت اوقوتدرت
 یازدرتدر) کبی وینه معلوم اوله که حروف معانی باندن مستفاد اولدیغی اوزره ناه سا کنه هم اسمه وهم امر
 حاضر لاحق اولوب اسمه لاحق اولدیغی صورته انجی اداة امر حاضر اولور (کوزت اوکرت) کبی و امر حاضر
 لاحق اولدیغی صورته بحسب السماع اکر (الدا آز بون) امری ایسه ناه سا کنه حروف مجتلبه دن اولور (الذات
 آزیمه بونت) کبی واکر اتی البیان امر حاضر لردن بری ایسه حروف مغیره الاحداثن هم مفعول لازم التعلفه وهم مفعول
 غیر لازم التعلفه تعدیه اداتی اولور و کذا (در) حرفی هم جمله نك جزء اخر بنه وهم اتی البیان امر حاضر لاحق
 اولوب جزء اخر مرقومه لاحق اولدیغی صورته اداة اسناد اولوب ضروره وزن ایچون شطر اخری اولان راه
 سا کنه نك تکریر جائز اولور (زید بودر بن سو بیلده چکهدر نه بیلورسک بلکه ساعت فریدر) (کرچه یا کاش
 سو بیلنلر چوقدر) کبی و امر حاضر لاحق اولدیغی صورته مغیره الاحداثن هم مفعول لازم التعلفه وهم مفعول
 غیر لازم التعلفه تعدیه اداتی اولور و بوده معلوم اوله که اداة تعدیه اولان ناه سا کنه و (در) حرفی امر حاضر
 منفرد لاحق اولدقلى مثالی امر حاضر مجردن و مزیدیه دن بمضمر بنه اشبو (ت در ت) ترتیبی اوزره و بمضمر بنه
 اشبو (در ت در) ترتیبی اوزره مجتمعا دخي لاحق اولغین مزیدیه التالیله مزیدیه (در) ک احوال لفظیه واحکام
 معنوی لفظی باب واحده بیان ایتدار اولمشدر (احوال لفظیه) معلوم اوله که امر حاضر یا متحرک الاخر و یا ساکن
 الاخردر و متحرک الاخر دخي یا حرف واحد متحرکدر یعنی یا حرف فیلدر و یا زیاده حرف فیلدر اکر حرفی ایسه اخرینه
 (ت در) حرفی اشبو (در ت در) ترتیبی اوزره لاحق اولور (دی دیرد دیرت دیرتدر بودر بودرت
 بودرتدر دیرت دیرتدر) کبی واکر ایچی اوج درت بش حرفی ایسه او اخرینه (ت در) حرفی اشبو
 (ت در ت) ترتیبی اوزره لاحق اولور امر حاضر کرک مجرد حقیقی و عرفی اولسونلر کرک مزیدیه (مه)
 و مزیدیه (مه) اولسونلر (ارات اراندر اراندرت قیردات قیرداتدر قیرداتدرت اغسه تدر
 اغسه تدرت کولومسه تدر کولومسه تدرت) کبی و ساکن الاخر امر دخي یا ایچی حرف فیلدر و یا خود اوج

متضمن اولديغي حدثك تعلق سبيله و همده اول مفعولك قبولي سبيله اولديغي اشعار اولنورسه اداة مطاوعت اولور
 (زيد عمروي كوردی عروده زیده کوردی زید عمروی یوارلدی عروده یوارلدی زید آدملی طو بلدی آدملرده
 طو بلندی) کبی پس مفعول مرقوم صورت اولاده نائب فاعل و صورت نایسه ده فاعل اولور و اگر ایکی نوع
 مفعوله متعدی امر مجرددن مشتق ایسه بوصورته مزید فییه یا مشتق منهک فاعلنه مسنددر و یا خود مفعول لازم
 التعلقنه مسنددر اگر فاعلنه مسند ایسه نون لاحقه امر مجردک متضمن اولديغي حدثی هم مفعول لازم التعلقی
 اقتضادن حیر و همده اولخدی بالاصاله و مفعول متروکی بالتبع تکثیر اتمکله هم اداة لزوم و هم اداة تکثیر فصل
 اولور (بونی زیده سو یله زیده سو یلن) کبی که زیده جوق سو یله معنا سنه در اگر مفعول لازم التعلقنه مسند
 ایسه نون لاحقه بعض امرده اداة مجهولیت اولور (زید بونی عمروه سو یلسون بوشی عمروه سو یلسون) کبی
 و بعض امرده اداة مطاوعت اولور (زید انکیینی ایغینه طولادی انکده ایغنه طولادی زید بگری چاموره
 بولادی بگرده بولادی) کبی * * * همده مفعول لازم التعلق نائب فاعل اولديغي صورتده فاعله مشابته کامله سی
 اولديغندن اخرندن (ای) حرفنی حذف واجب اولور (زید بوسوزی عمروه سو بلدی بوسوز عمروه سو بلندی
 بگر پاره بی عمروه و ردی پاره عمروه و بلدی) کبی و مفعول غیر لازم التعلق ایله مارالذکر متعلقسات نائب فاعل
 اولدقیزی صورتده اخرنندن (اه ایله این ده دن) حرفلری حذف متمنع اولور (زیده کولندی
 باقیدی عمرو ایله او بناتور کوندزین او بونور بوراده او بونوز بودرتدن اولور) کبی (تفرقه) نون ساکنه اداة
 تکثیر و اداة لزوم و اداة مطاوعت اولورسه بحسب السماع انجیق امر مجردده لاحق اولوب اول امرک حرف اخیری
 ساکن و متحرک اولمی جائز اولور (اران کین کورون باقین) کبی و برده اول نوندن صکره امره ادوات تعدیه دن
 (در) حرفنی و لام ساکنه مجهولیه بی ضم و الحاق جائز اولور (او کوندر او کونیلور ارانیلور سونیلور بولاندر طولاندر
 باقیندرمه) کبی اما نون ساکنه مرقومه اداة مجهولیت اولديغي صورتده بحسب القیاس امر حاضر مجرددن انجیق
 متحرک الاخر امر ایله لام ساکنه ایله مطرف امراره لاحق اولور و برده نون مجهولیه دن صکره امره مارالذکر
 (در) حرفیه لام ساکنه مجهولیه لاحق اولمهز * * * تنبیه * * * نون ساکنه لاحق اولديغي اسم و امر
 حاضر متحرک الاخر اولدقیزی صورتده علی حالتها ایضا لازم اولديغي (بونر اونر اراندی سو یلندی) کبی و ساکن
 الاخر اولدقیزی صورتده اجتماع ساکنین علی غیر حده محذور بی دفع ایچون حرف اخیر ساکنی ماقبلی مضموم
 ایسه ضمه ایله ماقبلی مکسور یا مفتوح ایسه کمره ایله تحریک لازم کلدیگی (کوردی یلندی باقندی) کبی تلفظت
 واقعده دن ظاهر اولور * * * نتیجی باب * * * امر حاضر مزید فییه الرانک احوالی بیاننده در معلوم
 اوله که امر حاضر مزید فییه الرانک اولور که امر حاضر مجرددر که اخرینه بحسب السماع حروف مغيرة الاحداثدن راء
 ساکنه نك حقوق و انضمامیه متضمن اولديغي حدث تفریح و حدث دیگره تبدل ایده تفصیلی بوکه راء ساکنه حروف
 معانی باینده اشعار اولنديغی اوزره هم بعض اسم بحسب السماع لاحق اولوب امر حاضر اولور (اور بارقر
 قارار اثار قیرار کونکار صارار) کبی و هم امر حاضر لاحق اولوب بحسب السماع حروف مغيرة الاحداثدن اداة
 تعدیه اولور و بحسب القیاس حروف مغيرة النسبه دن اداة مستقبل وجودی مرجوانسبه اولور شوقدر که راء
 ساکنه اداة تعدیه اولديغي صورتده لاحق اولديغي امر حاضر مجرد هم ایکی حرفلی و هم حرف اخیری (ت
 ج ش ق غ) حرفلندن بری اولوق سماعاً لازم و واجب اولور (پتر یتر کیدر اوچور کوچور بتر دوشور
 چقار طوغور) کبی و اداة مستقبل اولديغي صورتده باینده تفصیل اولنه جفی وجهله امر حاضر مجردک
 و مزید فییه بلا استثناء کافه سنه لاحق اولور (یا زار چیقارتدر) کبی ایمدی مزید فییه الرانک اصلی و مشتق منهی
 اولان امر مجرد یا لازمه و یا مفعول غیر لازم التعلقه متعددر و یا خود مفعول لازم التعلقه متعددر اگر لازم
 ایسه راء ساکنه نك حقوقیه مفعول لازم التعلقه متعدی اولور (کوج زیدی کوچور دوش زیدی دوشور) کبی

حرف نندن برینک خو قیله ایکیسی مذ کور بری مقدر اوج مفعوله و ایکیسنک خو قیله ایکیسی مذ کور ایکیسی مقدر درت مفعوله و برنجی حرفک تکرار حقوق و انضمامیله ایکیسی مذ کور اوجی مقدر بش مفعوله متعدی اولور تصصیلی بودر که (ت در) حرف نینک وجه مذ کور اوزره لاحق اولدیغی امر حاضر لازم ایسه حرفین مذ کور نندن برینک حقوق و انضمامیله مفعول لازم التعقله متعدی اولور (اوبو زیدی اوبوت اوله ملحدی اولدر) کبی و ایکیسنک خو قیله بری لازم التعقل و بری غیر لازم التعقل ایکی مفعوله متعدی اولوب اکثریا مفعول غیر لازم التعقل منویا حذف و تقدیر اولنور مکر اول مفعولی یا تصریح و یا فعل و حدثک اول مفعوله تعلق و وقوعنک انحصار بی اشعار مقصود اولور سه مفعول لازم التعقلدن صکره جه ذکر لازم اولور (ملحدی اولدرت ملحدی بکره اولدرت) کبی (ضابطه) هر بر مزید فیهک کندی مفعولی مفعول اول و مزید علیهک مفعولی مزید فیهک مفعول ثانسی اولور و هر مزید فیهک مفعول اولی دخی مزید علیهک من جهة المعنی فاعلی اولور بو صورته (اولدرت) فعلنک مفعول غیر لازم التعقل اولان (بکره) اسمی مفعول اولی و (اولدر) فعلنک مفعول لازم التعقل اولوب مؤخر (اولدرت) فعلنک مفعول لازم التعقل اولان (ملحدی) اسمی دخی مفعول ثانسی اولور وینه بکر من جهة المعنی (اولدر) فعلنک فاعلی اولور * تمه * و برنجی حرفک تکرار حقوق و انضمامیله بر مفعول غیر لازم التعقله دخی متعدی اولوب اشبو مفعول غیر لازم التعقل مفعول اولی و مزید علیه اولوب مزید فیه حرفان اولان فعل متعدینک مفعول اولی اولان مفعول غیر لازم التعقل مفعول ثانسی و مفعول ثانسی اولان مفعول لازم التعقل دخی مفعول ثالثی اولوب مفعول ثانسی منویا حذف واجب و مفعول اولنی حذف غالب اولور مکر مفعول اولنی تعیین و تصریح و یا خود وقوع حدثک اول مفعوله انحصار بی اشعار مقصود اولور سه مفعول ثالثی اولان مفعول لازم التعقلدن صکره جه ذکر لازم اولور (ملحدی اولدرت زیده اولدرت) کبی مثلاً بذاته خطاباً ملحدی اولدرت دیمهک محصولی بر شخصه ملحدی اولدرت دبه سویله اول شخصه بر آدمه ملحدی اولدرت دبه سویلسون اول ادم ملحدی اولدرتسون و ملحدده اولسون دیمک اولور بو صورته فاعل اولان ذات مخاطب اولدرتدان و شخص مرقوم اولدردان اول آدم اولدرن و ملحد دخی اولن اوله جفتدن هر مزید فیهک مفعول اولی مزید علیهک من جهة المعنی فاعلی اولور و اگر امر مرقوم یعنی (ت در) حرف نینک وجه مذ کور اوزره لاحق اولدقنری امر حاضر مفعول لازم التعقله متعدی ایسه حرف نندن برینک خو قیله مفعول غیر لازم التعقله دخی متعدی اولوب اول مفعول غیر لازم التعقل مفعول اولی و مفعول لازم التعقل مفعول ثانسی اولور (زیده کتابی یازدر) کبی که اکثریا مفعول اول حذف اولنور (کتابی یازدر) کبی مکر مفعول اولی تعیین و یا وقوع حدثک مفعول اوله انحصار بی اشعار مقصود اولور سه مفعول لازم التعقلدن صکره جه ذکر واجب اولور (کتابی زیده یازدر) کبی و ایکیسنک خو قیله بر مفعول غیر لازم التعقله دخی متعدی اولوب اول مفعول مفعول اولی و مزید علیهک مفعول اولی اولان مفعول غیر لازم التعقل مفعول ثانسی و مفعول ثانسی اولان مفعول لازم التعقل دخی مفعول ثالثی اولور بو قسم متعدینک دخی مفعول ثانسی منویا حذف واجب و مفعول اولنی حذف غالب اولور مکرته مفعول اولی تعیین و یا خود وقوع فعلک کندویه انحصار بی اشعار قصد اولنور سه ذکر واجب اولور (کتابی یازدرت طعامی پیشورت کتابی زیده یازدرت طعامی بکره پیشورت) کبی مثلاً کتابی یازدرت دیمهک محصولی بر شخصه کتابی یازدر دبه سویله و او شخصه بر آدمه کتابی یازدرسون اول آدمه کتابی یازسون دیمک اولور و برنجی حرفک تکرار حقوق و انضمامیله بر مفعول غیر لازم التعقله دخی متعدی اولوب اول مفعول امر متعدی مزید فیهک مفعول اولی اولور و اوج مفعوله متعدی اولان مزید علیهک مفعول اولی بونک مفعول ثانسی و مفعول ثانسی بونک مفعول ثالثی و مفعول ثالثی دخی بونک مفعول رابعی اولور بو قسم متعدینک مفعول ثانسی ایله مفعول ثالثی منویا حذف و تقدیر واجب و مفعول اولنی حذف غالب اولور مکرته مفعول اولی یا تعیین و یا خود حدثک کندویه و وقوعنک انحصار بی اشعار مقصود اولور سه مفعول

درت بش حرفیدر و ایکی حرفی دخی باخرینه باب ساهده مذ کورر آه سا که تعدیه لاحق اولان امرلندر و یاخود
 بشقه امرلندر اگر آه سا که تعدیه لاحق اولان امرلندر ایسه آه سا که مذ کوره الحاق اولند قجه (ت در)
 حرفی الحاق جائز اولمز و اگر بشقه امرلندر ایسه ح ف اخیر قنقی حرف اولورسه اولسون اخیرنه (ت در)
 ح فی اشبو (در ت در) ترتیبی اوزره لاحق ولور (باز یازدر یازدرت یازدرتد صیق صیقدر صیقدرت
 صیقدرتد) کبی شوقدر که قاف مهموسه ایه مطرف ایکی حرفی امرلندر (آق) امرینه اشبو (ت در ت) ترتیبی
 اوزره (فوق) امرینه هم ترتیب مذ کور اوزره وهم محسب اقیاس (در ت در) ترتیبی اوزره لاحق اولمه قاعده
 مذ کوردهن مستثنی اولورلر (آق آقیت آقیتدرت فوق فوقتمه فوقتمه قوقدر قوقدرتد قوقدر
 قوقدرت قوقدرتد) کبی قالدیکه (اول) امرنک (ایله ایت) امرلی و (کل) امرنک (کتور) امری من غیر
 لفظهما متعدیری اولملیه (اول کل) امرینه ادوات تعدیه دن هیچ بر بی الحاق جائز اولمز و اگر اوج درت بش
 حرفی امرلندر ایسه بوصورته امر حاضرر لام حرفلندن بریله مطرفدر و یا قاف و کاف حرفلندن بریله مطرفدر
 یاخود حروف سائر ایه مطرفدر اگر رلام حرفلندن بریله مطرف ایسه اولرا و لام کرک اصلیه کرک زائده
 اولسونلر (ت در) حرفی اشبو (ت در ت) ترتیبی اوزره لاحق اولورلر (قارارت قارارتد قارارتد
 امر امرتد امرتد امرتدت چوغالتد چوغالتدت) کبی و اگر قاف و کاف حرفلندن بریله
 مطرف ایسه بوصورته اول قاف و کاف مقابله یاساکندر و یا متحرکدر اگر ساکن ایسه اخیرنه (ت در)
 حرفی اشبو (ت در ت) ترتیبی اوزره لاحق اولورلر (نورقوت نورقوتد نورقوتدت اورقوت
 اورقوتد اورقوتدت) کبی قالدیکه حروف محذوفه بایده ذکر اولدیغی اوزره (فالق) امرینه (ت در) حرفی
 ترتیب سابق اوزره لاحق اولملی متضای نظام و قاعده ایسه فعل مذ کور متعدی قیلنه جعی و قنده اخرندن
 (ذ) حرفی علی غیر اقیاس حذف اولمه حریفن مذ کورنک اشبو (در ت در) ترتیبی اوزره لاحق و انضمام بریله
 متعدی اوور (فالق قالدردت قالدردتد) کبی و اگر مقابله متحرک ایسه یاخود امر حاضر مذ کور
 (ر ل ق ک) حرفلرک غیر بریله مطرف ایسه اول غیر کرک حروف اصلیه دن کرک زوائندن اولسونلر (ت در)
 حرفی اشبو (در ت در) ترتیبی اوزره لاحق اولورلر (اجیقدرت اجیقدرتد کوزکدرتد
 بیک بیکدرت بیکدرتد سوبلشدرت سوبلشدرتد سوبلشدرتد سوبلشدرتد سوبلشدرتد) کبی
 شوقدر که امر حاضر نون ساکنه مجهولیه ایه مطرف اولدیغی صورته من بدفیه النون بایده اشعار اولدیغی اوزره
 اخیرنه (ت در) حرفی لاحق اوله منزل نابه ناه ساکنه مذ کوره رلام ساکنه ایه مطرف امر
 حاضرله لاحق اولدیغی صورته اجتماع ساکنین علی حده اولدیغندن حرف اخیر ساکنک علی حاله ایضا اولدیغی
 (قارارت اوجورت ازال) کبی و کاف و کاف ساکنه اولدیغی صورته با اجتماع ساکنین علی غیر حده یاخود
 اجتماع سواکن ثلثه لازم کلکله قاف و کاف ساکنه اولدیغی مقابله متحرک اگر مضموم ایسه اول قاف و کاف ضمه ایه
 و اگر مفتوح یا مکسور ایسه کسره ایه تحریک اولدیغی تلفظات واقعه دن ظاهر و آشکار اولور (نورقوت آقیت
 نورقوت) کبی (احکام معنویه) معلوم اوله که (ت در) حرفلرک ایکی نوع ترتیب اوزره لاحق اولدیغی
 امر حاضر کرک مجرد کرک مزید فیه سالف البیانلر اولسون یا لازمدر و یا مفعول لازم التعقله متعدی و یا مفعول
 غیر لازم التعقله متعدی و یاخود مفعولین مرقومینه متعدی اگر امر مرقوم لازم ایسه (ت در) حرفلندن برینک
 حوقیه بر مفعوله و ایکی سنک حوقیه ایکی مفعوله و برنجی حرفک تکرار حوقیه ایکیسی مذ کور بری مقدر اوج
 مفعوله متعدی اوور اگر انجیق مفعول لازم التعقله و یا انجیق مفعول غیر لازم التعقله متعدی ایسه (ت در)
 حرفلندن برینک حوقیه ایکی مفعوله و ایکی سنک حوقیه ایکیسی مذ کور بری مقدر اوج مفعوله و برنجی حرفک تکرار
 حوقیه ایکیسی مذ کور ایکیسی مقدر درت مفعوله متعدی اوورلر و اگر امر مذ کور ایکی مفعوله متعدی ایسه (ت در)

واول شخصه زیده بوسوزی سوله دیسون وزیده بوسوزی سویلسون دیمک اولور و مثال نایبک محصولی پاره بی
 بکره و بردت دیه بردانه سوله واولذنده پاره بی بکره و بردت دیه بر شخصه سویلسون واول شخصه پاره بی بکره
 و بر دیه بر کیسه به سویلسون واول کیسه ده پاره بی بکره ورسون دیمک اولور * تنبیهات * * تنبیه اول *
 (ت در) حرف لری راه تعدیه مثالی هم مفعول لازم التقله تعدیه اداتی و همده مفعول غیر لازم التقله تعدیه اداتی
 اولدیغی بیان سابقدن نمایان اولور * تنبیه ثانی * فعل واحد ترکیبک انجیق بری مذکور و دیگری محذوف
 و مقدر درده قدر مفعول غیر لازم التقله متعدی و مجاوز اولدیغی و بردن زیاده مفعول لازم التقله متعدی و مجاوز
 اولدیغی بنه بیان سابقدن نمایان اولور * تنبیه ثالث * هر مزید فیهک مفعول اولی مزید علیهک من جهة المعنی
 فاعلی اولدیغی و مفعول نایبسی دخی مزید علیهک مفعول اولی اولدیغی افاده سالفه دن و امثله سابقه دن ظاهر و آشکار
 اولور * طقوزنجی باب * مزید فیه اللامک احوال و احکامی بیاننده در معلوم اوله که امر مزید
 فیه اللام شول ساکن الاواخر امر مجرد و مار الذکر مزید فیهلدر که او اخر لریته حروف مغیره الاحداثک لام ساکنه نک
 لحوق و انضمامیه مضمین اولدقلری احداث تغییر و احداث اخره تبدل ایده (دیکیل بورول یازیل صاول) کبی
 ایمدی حروف معانی باینده بیان اولدیغی اوزره لام ساکنه بحسب السماع اسمه لاحق اولوب اداة حاضر اولور
 (دری دریل طوغرو طوغرول) کبی و بحسب القیاس امر حاضر مجرد و مزید فیهلره لاحق اولوب حروف مغیره
 الاحداثک کاه اداة مجهولیت و کاه اداة مطاوعت و کاه اداة لزوم اولور و امر حاضر دخی مزید فیه اللام اولور
 شوبله که لام ساکنه نک لاحق اولدیغی امر حاضر یا مجرد و یا مار الذکر مزید فیه ساکن الاواخر لردن بریدر اگر
 مزید فیه لام ساکنه ایسه انجیق اداة مجهولیت اولور بو خصوص (زید ایله سویلسون عمروه سویلسون خالد
 چیقارلسون چوجوغه منه امر لرسون زید سویلدلسون کتاب یازدرلسون) کبی و اگر مجرد ایسه بوسورته
 امر مزید فیه اللام اگر مشتق منه اولان امر مجردک (اه ایله این ده دن) حرف لریه مطرف مقابیل و متعلقاندن
 برینه مسند ایسه لام ساکنه بنه انجیق اداة مجهولیت اولور (زیده باقیلسون دورین ایله باقیلسون اخشاملین یاتیلور
 بوراده طوریلور بوندن قورقورلور) کبی و اگر اول مجردک مفعول لازم التقله مسند اولورسه اولمزید فیه
 اللامک مضمین اولدیغی حدث هر حالده مفعول مرقومک صفتی اولدیغندن اگر مفعول مرقومک اولخنده انصافی
 مزید علیهک مضمین اولدیغی حدثک اولمفعوله انجیق وقوع و تعلقندن طولای ایسه لام ساکنه بنه اداة مجهولیت
 اولوب مفعول مرقوم مزید فیه اللامک نائب فاعلی اولور (طاش دیکلسون ایش کورلسون) کبی و اگر مفعول
 مرقومک اولخنده انصافی هم امر مجردک مضمین اولدیغی حدثک اولمفعوله وقوعندن طولای و همده اولمفعولک حدث
 مذکور ی قبولندن طولای ایسه لام ساکنه اداة مطاوعت اولوب مزید فیه اللامک مضمین اولدیغی حدث مطاوع
 و مجردک مضمین اولدیغی حدث مطاوع و مفعول فعل مطاوع دخی فاعل فعل مطاوع اولور (زید دستی قیردی
 دستیده قیرلدی - حیوانی یقیدی صوتی دوکدی حیوانده یقیدی صوده دوکدی) کبی و اگر اول مجردک
 فاعله مسند ایسه انجیق اداة لزوم اولور (کندک دیکل زیده صارل قوشه قوشه بورول) کبی
 * تنبیهان * * تنبیه اول * حروف مغیره الاحداثک اداة مجهولیت انجیق نون ساکنه ایله لام
 ساکنه اولوب نون ساکنه مجهولیه بحسب القیاس متحرک الاخر امر حاضر مجرد و امر مزید فیه (سه)
 و مزید فیه (مسه) فعل لریته و ساکن الاخر امر مجردن لام ساکنه ایله مطرف امره مخصوص اولدیغی و لام
 مجهولیه دخی لامدن بشقه حروف ساکنه ایله مطرف امر مجرد و مزید فیه الشین و مزید فیه نون التکثیر و نون
 اللزوم و نون المطاوعه و مزید فیه الراء و مزید فیه زر و مزید فیه التنا و مزید فیه در فیهلریته مخصوص ایدیکیشی
 باید مذکور تفرقه دن و بویاده مسطور امثله دن مستبان اولور * تنبیه ثانی * لام ساکنه مجهولیه انجیق امر
 حاضر ساکن الاواخر لاحق اولمعه یا اجتماع ساکنین علی غیر حده و یا اجتماع ساکن ثلثه لازم کلکه امر مرقومک
 اخرینه یا ضمه الله و یا کسره الله متحرک و اجب ایدیکیشی شوبله که حرف اخیر ساکنک ما قبله کی متحرک مضموم اولدیغی

رابع اولان مفعول لازم التعلیلن صکره چه ذکر واجب اولور (کتابی یازدرتدر طعمای بیشورتدر کتابی بکره
 یازدرتدر طعمای خالده بیشورتدر) کبی مثلاً برذاته خطاباً کتابی یازدرتدر دیمه نك محصولی کتابی یازدرتدر دیه
 بر شخصه سوبله و اول شخصه کتابی یازدرتدر براده سویلسون و اول آدمه کتابی یازدرتدر بر کیمسه به سویلسون
 و اول کیمسه کتابی یازسون دیمک اولور و اگر امر مرقوم یعنی (ت در) حرفلینک وجه مذکور اوزره لاحق
 اولدقیزی امر حاضر مفعول غیر لازم التعلقه متعدی ایسه اول حرفلردن برینک حوقیله رده مفعول لازم التعلقه متعدی
 اولوب اول مفعول لازم التعلق مفعول اولی و مزید علیک مفعول غیر لازم التعلق مفعول ثانیه اولور (او یونه باق
 چرجوخی او یونه باقدر کندیکه کول عالمی کندیکه گولدرمه) کبی بوقسم متعدینک مفعول اولی لازم لتعلق
 اولدقیزدن حذف و تقدیر نادر اولور و ایکسینک حقوق و انضمامیله بر مفعول غیر لازم التعلقه دخی متعدی اولمغین
 اشیو مفعول امر متعدی مزید فیهک مفعول اولی و مزید علیک مفعول اولی اولان مفعول لازم التعلق مفعول ثانیه و مفعول
 ثانیه اولان مفعول غیر لازم التعلق دخی مفعول ثالثی اولور بوقسم فعل متعدینک مفعول اولنی حذف واجب اولور
 (چوجوخی او یونه باقدرت) کبی بونک محصولی چوجوخی او یونه باقدر دیه بر شخصه سوبله و اول شخصه او یونه باق
 دیه چوجوچه سویلسون و چوجوقده او یونه باقسون دیمک اولور و برنجی حرفک تکرار حوقیله بر مفعول غیر
 لازم التعلقه دخی متعدی اولوب اول مفعول امر متعدی مزید فیهک مفعول اولی و مزید علیک مفعول اولی اولان
 مفعول غیر لازم التعلق مفعول ثانیه و مفعول ثالثی اولان مفعول لازم التعلق مفعول ثالثی و مفعول ثالثی اولان مفعول
 غیر لازم التعلق دخی مفعول رابعی اولور بوقسم متعدینک مفعول اولی ایله مفعول ثانیه حذف و تقدیر واجب اولور
 (چوجوخی او یونه باقدرتدر) کبی تقدیر کلام یعنی محصول کلام چوجوخی او یونه باقدرت دیه برذاته سوبله
 و اولذاتده چوجوخی او یونه باقدر دیه بر شخصه سویلسون و اول شخصه او یونه باق دیه چوجوچه سویلسون
 و چوجوقده او یونه باقسون دیمک اولور و اگر امر مرقوم ایکی نوع مفعوله متعدی ایسه یعنی (ت در) حرفلینک
 وجه مذکور اوزره داخل اولدیغی امر حاضر ایکی مفعوله متعدی ایسه حرفین مرقومیندن برینک حوقیله بر مفعول
 غیر لازم التعلقه دخی متعدی اولوب اول مفعول امر متعدی مزید فیهک مفعول اولی و مزید علیک مفعول لازم
 التعلق مفعول ثانیه و مفعول غیر لازم التعلق دخی مفعول ثالثی اولور بوقسم متعدینک مفعول اولنی حذف
 و تقدیر واجب اولور (بوسوزی زیده سوبله بوسوزی زیده سوبله ت پاره بی بکره ویر برده بی بکره ویردر) کبی
 بونلردن مثال اولک محصولی برذاته خطاباً بوسوزی زیده سوبله دیه امر ایت و زیدده بوسوزی سویلسون دیمک اولور
 و مثال ثانینک محصولی دخی پاره بی بکره ویردیه بر شخصه سوبله و اول شخصه پاره بی بکره ویرسون دیمک اولور
 و ایکسینک حوقیله بر مفعول غیر لازم التعلقه دخی متعدی اولوب بومفعول مزید فیهک مفعول اولی و مزید علیک مفعول
 اولی مفعول ثانیه و مفعول ثالثی و مفعول ثالثی دخی مفعول رابعی اولور بوقسم متعدینک مفعول اولی
 ایله مفعول ثانیه حذف و تقدیر واجب اولور (بوسوزی زیده سوبلندر پاره بی بکره ویردندر) کبی بونلردن
 مثال اولک محصولی بوسوزی زیده سوبله دیه برذاته امر ایت و اول ذاتده بوسوزی زیده سوبله دیسون و زیدده
 بوسوزی سویلسون دیمک اولور و مثال ثانینک محصولی دخی پاره بی بکره ویردر دیه برذاته سوبله و اول ذاتده
 پاره بی بکره ویردیه بر شخصه سویلسون و اول شخصه پاره بی بکره ویرسون دیمک اولور و برنجی حرفک تکرار
 حقوق و انضمامیله بر مفعول غیر لازم التعلقه دخی متعدی اولوب اشیو مفعول مزید فیهک مفعول اولی و مزید علیک
 مفاعیل اربعدسندن مفعول اولی مزید فیهک مفعول ثانیه و مفعول ثالثی مزید فیهک مفعول ثالثی و مفعول ثالثی مزید
 فیهک مفعول رابعی و مفعول رابعی دخی مزید فیهک مفعول خامسی اولور بوقسم متعدینک دخی مفعول اولنی و ثانیه
 و ثالثی حذف و تقدیر واجب اولور (بوسوزی زیده سوبلندر پاره بی بکره ویردندر) کبی بونلردن مثال اولک
 محصولی بوسوزی زیده سوبلندر دیه برذاته امر ایت و اولذاتده بوسوزی زیده سوبله دیه بر شخصه امر ایسون

صورتده حرف اخیر ضمه ابه و ما قبلنده می متحرک یا مفتوح و یا مکسور اولدیغی صورتده حرف اخیر کسره ابه تحریک اولتمه واجب ایدیکی امثله سابقه دن و تلفظات واقعه دن ظاهر و نمایان اولور (صوقول بورول دیکیل قیریل صاریل قورقولور) کبی * اونجی باب * امر حاضر مزید فیسه (مه) نك احوال و احکامی بیانده در معلوم اوله که امر حاضر مزید فیسه (مه) شول امر حاضر مجرد و مزید فیسه مارالذکر لر در که اوخرینه (مه) حرفنک حوقیله متضمن اولدقاری احداث وجودیه احداث عدمیه به تبدل ایده ایمدی حروف معانی بانشده ذکر اولدیغی اوزره (مه) حرفی امر حاضره یا بالذات لاحق اولور و یاخود (اه) حرفندنصکره لاحق اولور و بالذات لاحق اولدیغی صورتده اول امر ملحق بهک متضمن اولدیغی معانی نلته دن یا حدث وجودی بی حدث عدمیه تبدل ایدر و یاخود نسبتله وزمانی بالکلیه سلخ و تجرید ایدر اگر حدث وجودی بی حدث عدمیه به تبدل ایدر سه حرف مرقوم حروف مغیره الاحداثدن اداة عدم حدث اولوب امر حاضر دخی مزید فیسه (مه) اولور (یازمه یازدرمه یازدرتمه یازدرتدریله) کبی بوقسم امر حاضر انجق حدث عدمی بی متضمن اولمغله (امر حاضر عدمی) اسمیله تسمیه اولتمشدر ائمه لغت عربیه بوقسم امرک مؤداسنی افاده ایدن فعله (نهی حاضر) تسمیه ایتشلر و (مه) حرفندن خالی اولان امر حاضر دخی حدث وجودی بی متضمن اولمغله (امر حاضر وجودی) اسمیله تسمیه اولتمشدر ائمه لغت عربیه بوقسم امرک مؤداسنی افاده ایدن فعله دخی (امر حاضر و امر مخاطب) تسمیه ایتشلدر بوضورتده امر ابه نهی بیننده فرق حدث جهتیه اوله جفندن لاه ناهیه نك مدلولی اولان عدم حالتی حدثه و نسبت طلبیه دخی عدم مذکوره مسلط اولور (وعلینا البلاغ وعلیک الشکر) و اگر نسبتله زمانی تجرید ایدر ایسه حروف مغیره النسبه اقسامندن اداة مصدر مخفف اولور (هر شیئی سولته دن سولتمه سی ابودر) کبی اشبو صورتده (مه) حرفی (مق یامک) حرفندن مخفف اولمغله (مق یامک) حرفیه مطرف مصدره (مصدر اصلی) و (مه) حرفیه مطرف اولان مصدره (مصدر مخفف) تسمیه اولتمشدر بوضورتده اداة عدم حدث ابه اداة مصدر مخفف لفظاً متحد و تقدیراً مختلف اولور و (مه) حرفی امر حاضره (اه) حرفندن صکره لاحق اولدیغی صورتده اول امرک متضمن اولدیغی حدثه کائن معانی امکان و مقدوریتی نزاع و عدمیه به تبدل ایتکله اداة عدم مقدوریت حدث اولوب امر حاضر دخی مزید فیسه (مه) بعد (اه) و امر حاضر عدمی الاقتدار اولور (یازمه سویلیه مه) کبی بوقسم امر عدمینک مؤداسنی لسان عربیه لفظ مرکب ابه تأدیبه اولنور و بوده مخفی اولیه که اشبو قسم مزید فیهده (مه) حرفی کرچه بحسب الصورة امر حاضر مذکوره (اه) حرفندن صکره لاحق ایسه ده بحسب الحقیقه محذوف و مقدر (بیل) امر به بالذات لاحق اولمش اولدیغندن امر عدمی الاقتدار قسمی لفظاً مفرد معنی مرکب اولمش اولور زیرا (یازمه سویلیه مه) امر لری فی الاصل (یازمه بیله سویلیه بیله) اولوب ممالک عثمانیه ده مستعمل لغتده (بیل) امری لاجل التخفیف حذف اولتمشدر که کافه احوالی انشاء الله المنان مقصد رابعده افعال مرکبه نك احوال و احکامی بیان صرسته ذکر و بیان اولنور * اون برنجی باب * فعل امرک صیغ متنوعه مختلف العواناتی و احکام مخصوصه و احوال مشترکه سی بیانده در اول معلوم اوله که امر حاضر مجرد مفرد اخیریه حروف مغیره الاحداث اسمیله معنی اولان سالف البیان اشبو (ش سه مسه ن ر زرت در ل مه) حرفلری توطئه ده و ابواب سابقه ده تصریح و اشعار اولدیغی اوزره بدن التي به قدر لاحق و منضم اولمغله برینک حوقیله مزید فیسه حرف و احدا اولور (سویله اغسه کولومسه یازمه) کبی و ایکسینک حوقیله مزید فیسه حرفان اولور (سویلشدر) کبی و اوچنک حوقیله مزید فیسه نلته احرف اولور (یازدرمه) کبی و در دینک حوقیله مزید فیسه اربعه احرف اولور (سویلشدر تمه یازدرتمه) کبی و بشینک حوقیله مزید فیسه خمسة احرف اولور (سویلشدر تمه یازدرتمه) کبی و التیسک حوقیله مزید فیسه سته احرف اولور (سویلشدر تدریله کولومسه تدریله) کبی و ینه کرازاً مرراً ذکر اولدیغی اوزره امر حاضر مفرد کرب مجرد کرب مزید فیسه مارالذکر لر دن بری اولسون اخیریه اداة غیبیدن (سون سونلر اه اولر) حرفلر نك حوق و انضمامیه مفرد ثائب و جمع ثائب صیغه لر نه تبدل و متحول اولور (سویله اوقوسون یازسونلر

SON SÖZ

Abdurrahman Fevzi Efendi de Türk dilinin kurallarını anlatan *Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân* adlı üzerinde çalıştığımız eseri ile bu sistemin temelini atmıştır, diyebiliriz. Bargamalı Kadri, Ahmet Cevdet Paşa ve Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi Türk gramerciliğinin şekillenmesinde rol oynayan üç önemli şahıstır.

Eserde, Abdurrahman Fevzi'nin takip ettiği yöntem, Türk dilbilgisi tarihi bakımından çok önemli olmuştur. Arapça köklerden üretilen, ancak Türkçeye göre düzenlenen dilbilgisi terimleri açısından eser bir ilktir. Bütün yapım ve çekim ekleri ayrı terimlerle karşılandığı gibi, her bir şekil için de yeni terim karşılıkları kullanılmıştır. Eserde anlam ayırt edici noktaları belirtmeye yönelik bir terim türetme sistemi söz konusudur. Bu da bugünkü dilbilgisi terimlerimizin, hatta bugünkü dilbilgisi kurallarımızın da şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle bugün kullandığımız dilbilgisi terimlerinin alt başlıklarının oluşması bakımından önemli olmuştur.

KAYNAKÇA

Abdurrahman Fevzi Efendi. *Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân*. İstanbul, Mahmud Beg Matbaası, 1882.

Adaklı, Emrah. *Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân*(Giriş, Metin 2-47s.-Terimler Sözlük Dizini-Sözlük- Tıpkı Basım). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa, 2010.

_____. “Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi(1802-1864)'nin *Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân* Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme”. *Turkish Studies*(6/3 2011), s. 2017-2024.

Atalay, Besim. *Divan ü Lügat-it-Türk Tercümesi*, 4c. Ankara, 1979.

Ateş, Ahmed; Çetin Nihad M. ve Yazıcı Tahsin. *Arapça Dil Bilgisi I*. İstanbul, 1964.

Ateş, Ahmed. *Farsça Grameri*. İstanbul, 1982.

Banguoğlu, Tahsin. *Ana Hatlarıyla Türk Grameri*. İstanbul, 1940.

_____. *Grammer Meselesi, İmlâ Meselesi*. İstanbul, 1941.

Demirci, Yusuf. Kütahyalı Abdurrahman Efendi, *Mikyasu'l-Lisân Kıstasu'l-Beyân*(s. 104-121) Giriş-Metin-Terimler Sözlük Dizini-Sözlük- Tıpkı Basım). Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lefkoşa, 2013.

Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*. Ankara, 1988.

Dilâçar, Agop. "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihi", *TDAY-Belleten*(1971): 83-145.

Elöve, Ali Ulvi (hızl.). *Mikyâsü'l-Lisan Kıstâsü'l-Beyan*. İstanbul, 1962.

Erdem, İlhan. "Mikyâsü'l-Lisân Kıstâsü'l-Beyân'daki Dil Bilgisi Terimleri". *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları* c. 2 (2007): 192-216.

_____. "Mikyâsü'l-Lisân Kıstâsü'l-Beyân"(Özet-Metin-Terimler ve Ekler İndeksi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 1998.

_____, "Abdurrahman Fevzi Efendi Mikyasü'l-Lisân Kıstâsü'l-Beyân", *Türk Dili*, 566 (1999): 155-162.

Ergin, Muharrem. *Türk Dilbilgisi*. İstanbul, 1958.

Hacıeminoğlu, Necmettin. *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul, 1984.

Hatiboğlu, Vecihe. *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara, 1978.

Karabacak, Esra. Ahmet Cevdet Paşa'nın Dil Bilgisi Kitapları. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1986.

_____, "Ahmet Cevdet Paşa'nın Dilbilgisi Kitapları", *Türklük Araştırmaları Dergisi* s. 5(1989) : 261-270.

_____, "Bergamalı Kadri'nin Müyessiretü'l-Ulûm'u ile Ahmet Cevdet Paşa'nın Dil Bilgisi Kitaplarındaki Terimler Üzerine Bir İnceleme", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, c.8(1997): 253- 283.

_____. (hızl.). *Bergamalı Kadri. Müyessiretü'l-Ulûm(Giriş-Metin-Sözlük-Terimler Dizini-Tıpkıbasım)*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 801, 2002.

_____. (hızl.). *Ahmed Cevdet Paşa. Tertîb-i Cedit Kavâid-i Osmâniyye: Giriş-Metin-Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü-Tıpkıbasım*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 883, Ankara, 2007.

Koç, Mustafa ,“Eski Harfli Türkçe Gramer Kitapları ve Terimler Dizini”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1994.

_____,”Abdurrahman Fevzi”, *Yaşamları ve Yapılarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, İstanbul, c. I (2008): 27-29.

Korkmaz, Zeynep. *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara, 1992.

Kütahyalı Abdurrahman Hoca. çev. Ali Ulvi Elöve. *Mıkyasu'l-lisân ve Kıtasu'l-beyân*. İstanbul, 1942.

Özçam, Çimen, "Türkiye Türkçesi İle İlgili Gramer Çalışmaları-Bibliyografya Denemesi-", *Türk Dünyası Araştırmaları*, s.110(1995), 121-163.

Özkan, Nevzat (hızl.). *Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa Kavâ'id-i Osmaniye*. Ankara, 2000.

_____ . *Ahmet Cevdet Paşa, Medhal-i Kava'id*. Ankara, 2000.

Sarı, Mevlut. *El-Mevârid Arapça-Türkçe Lugat*. İstanbul, 1980.

Timurtaş, Faruk K. . *Osmanlı Türkçesi Grameri*. İstanbul, 1979.

Topaloğlu, Ahmet. *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul, 1989.

156.

Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*. 10.baskı, Ankara, 2005.

_____ . *Yazım Kılavuzu*. 27.baskı, Ankara, 2012.

Vardar, Berke. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul, 1988.

ÖZ GEÇMİŞ

Sadun Germeyan 1982'de Gaziantep'te doğdu. İlköğretimi ve liseyi Nizip'te tamamladı. 2005'te Yakın Doğu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. 2006'da öğretmenliğe başlayarak, M.E.B.'e bağlı özel dershanelerde ve liselerde Türk Dili ve Türk Edebiyatı dersleri verdi. Bir dönem Ş.urfa/Birecik Akpınar İlkokulunda Müdür yetkili olarak çalıştı. Sadun GERMEYAN orta derecede İngilizce bilmektedir. İkinci lisansını tamamlamak üzere, Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünde eğitim almaktadır.